

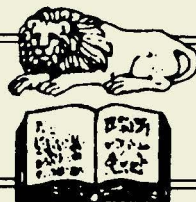
---

---

# Jeromos füzetek

---

---



*Krisztus feltámadt!*



51. szám

Húsvét, 2003

---

---

Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat  
Budapest, 2003

---

---

## **Tartalomjegyzék**

---

Apostolok (kopt ikon, Egyiptom: Udud T. felv.)	címlap
Ajánlás	1
Csendes percek	2
A zsidó nép és Szentírása a keresztény Bibliában (Székely János)	5
Krisztus passiója az apokrifek szerint (Zsuppán Monika)	10
Innen-onnan (Székely I.)	17
<i>Élő Ige Bibliaiskola. 41. óra (Vágvölgyi Éva)</i>	18
Látogatás a sivatagi kopt kolostorokban (Vágvölgyi Éva)	27
Biblikus folyóiratok szemléje (Székely István)	34
Olvasóink kérdezik (Szatmári Györgyi)	41
IBB (Internet Bibliai Böngésző, Zs.M.)	43
Társulatunk életéből	44
Könyvajánlatunk	borító

Copyright © 2014 by Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat. Minden jog fenntartva. A kiadványt az Európai Unió támogatja az Európai Kulturális Örökségvédelmi Program keretében.

### **J e r o m o s f ü z e t e k** az első magyar szentírástudományi folyóirat – gyakorlati anyaggal hitoktatók számára – ISSN 0866-2207

**Szerkeszti, kiadja és terjeszti:**

**Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat**

**B i b l i a k ö z p o n t**

**1066 Budapest, Teréz krt. 28. I/6. Fax: 312-24-78**

**Nyitva: hétfő-csütörtök, 9-17-ig ☎ 332-22-60**

**Villámposta: jeromos@communio.hu**

**A szerkesztőbizottság tagjai: Székely István, Tarjányi Béla,  
Thorday Attila, Vágvölgyi Éva, Zsuppán Monika**

**Felelős szerkesztő: Tarjányi Béla**

**Fotók: Vágvölgyi Éva**



**Nyomda: Royal Press Hungary**

---

## Ajánlás

Isten szavának hatékonyságában és erejében bízva a Katolikus Bibliaszövetség vállalja azt a súlyos felelősséget, amelyben az egész Egyház osztozik, hogy hozzáférhetővé tegye Isten szavát mindenütt a világon minden ember számára, hogy a szívükben gyökeret verjen és életrekeljen. Mert »az Egyház mindenkor tisztelte a Szentírást, mint magát az Úr testét is... Azt a szenthagyománnyal együtt mindig hite legfőbb szabályának tartotta és tartja« (Dei Verbum, 21).

Az a vállalkozásuk, hogy Isten szavának megújult módon való meghallgatásán mint az új evangélizálás nélkülözhetetlen eszközén munkálkodjanak, megerősíti az összes keresztények között már fennálló egység kötelékeit is. Mert az ökumenikus párbeszédben a Szentírás »rendkívül jelentős eszköz a mindenható Isten kezében annak az egységnek elérésére, amelyet a Megváltó kínál minden embernek« (Unitatis Redintegratio, 21).

Imádkozom azért, hogy a Katolikus Bibliaszövetség VI. plenáris összejövedele gyümölcsözően tudja értékelni az eddigi végzett munkát és megtalálni a módokat, ahogyan ma hirdetni kell Isten szavát világunkban, amely vágyik az igazságra.

II. János Pál pápa  
Levél a Katolikus Bibliaszövetség,  
libanoni kongresszusához,  
2002. aug. 30. Részlet.

### **Nagycsütörtök**

*Ott kezdődött, azon az estjén a Nisan hónapnak, mikor a teli Hold tavaszi fénye előmlött Júdeán, hogy lámpául szolgáljon az utolsó érvényes húsvétnek, amelynek most kellett leáldoznia, mint ahogy megszűnik a jelképezés, a szimbolizálás, mikor megjelenik a valóság...*

*A szertartás magában foglalta történetét annak a nomád népnek, mely az Istentől neki ígért földet megy keresni s neki vág tengernek, sivatagnak, hogy végre is, de csakis Isten jelenlétében csodáitól segítve célt érjen.*

\*\*\*\*

*Ezen a vacsorán megértette velünk,  
hogy mily intimen tartozunk  
egymáshoz,  
egymásból és  
egymásért élve.  
Ő bennünk akart élni,  
Hogy mi belőle élhessünk.*

**(Prohászka)**

*Micsoda mostoha lehetett a fű, a hely, ahova letérdelt, a sötétség, amin át a "többieket" kereste, ugyanaz, szakasztottan ugyanaz, az éjszaka, amiben a társak, barátai, a 'többiek', oly édesdeden aludtak ... Hogy mit is érezhetett? Túl a föntieken nyilván szinte egyes-egyedül saját tanácsatlanságának súlyát. Az alázatnak azt a 'mélypontját', aminek megtapasztalása nélkül nem emelte volna fel a kereszt magasába oda, s azon is túl, az Atya öröktől széttárt és öröktől várakozó karjai közé a világot.*

**(Pilinszky)**

*Nagypéntek*

*Íme, mialatt a templomban  
a húsvéti bárányok elvéreznek,  
kinn a város előtt meghal  
egy ember, az Isten Fia.  
Ugyanazok ölik meg, akik a  
Templomban azt hiszik,  
Hogy épp őt dicsőítik meg.*

**(Ratzinger)**

*Nem azért jött el Isten, hogy eltörölje a szenvedést,  
nem is azért, hogy azt megmagyarázza nekünk;  
de eljött, hogy jelenlétével megtöltse azt.*

**(Paul Claudel)**

*Nagyszombat*

*A semmi szakadékába egyedül Krisztus tudott belenézni,  
amikor a halál pillanatában győzött az ÉLET!*

**(Fila Béla)**

*Feltámadt Krisztusunk!  
Te vagy az erő, mely nem ernyed;  
Te vagy a fény, mely nem hal el.  
A húsvét titkában te jössz közénk,  
Mikor egész egyházad ünnepel.  
Építsd a békét az emberek szívében,  
Hagyd itt nekünk bölcsességedet.  
Tedd, világossá szíviünk előtt,  
S hagyd megélnünk, hogy a földön  
Húsvétodban megifjodva  
Minden lény új életre keljen.*

**(Max Metzger)**

**Húsvét**

A NEM a halál.  
Jézus IGEN volt,  
Mégis meghalt.  
Az Ő tökéletes IGEN-je  
A halálban  
Az emberiség NEM-jét  
Átfordította vagy átváltoztatta.  
A golyó sötét feléhez  
Hozzákapcsolódott a világos,  
És az egészet bevilágította.  
Azóta fényesen ragyog.

\*\*\*\*

Ha van valamid, ami szép és fontos neked,  
S amit egy pillanatban úgy érzed, hogy elvesztettél,  
Akkor ha nem ragaszkodsz hozzá görcsösen  
És szépen tudsz veszíteni,  
Valami új, valami még szebb születik belőle.

\*\*\*\*

Húsvéti örömid  
Még a sarokban kucorgó  
Árnyékot is előcsalogatja,  
Elűz minden sötétet,  
Fénysugarai  
Táncba hívják a világot:  
Önfeledt, pazarló,  
Ajándékozó szeretésbe.

(Havva)

Székely János

## A zsidó nép és Szentírása a keresztény Bibliában – a Pápai Biblikus Bizottság dokumentuma

A Pápai Biblikus Bizottság 2001 május 27-én egy új dokumentumot hozott nyilvánosságra a fenti címmel.

JOSEPH RATZINGER bíboros, a Hittani Kongregáció prefektusa a dokumentumhoz írt bevezetőjében felidézi SZENT ÁGOSTON életének egyik fontos fordulópontját. 373-ban 19 évesen éli át az első nagy megtérés-élményt nem utolsó sorban CICERÓ *Hortensius* című művének hatására. Érzi, hogy Istenhez fordulása Krisztushoz fordulás kell hogy legyen, ám amikor Cicerót letéve a Bibliát veszi kezébe, óriási csalódást él át. Az Ószövetség bonyolult előírásaiban és sokszor kegyetlen történeteiben képtelen volt felismerni azt a Bölcsességet, amelyet keresett. Végül olyan embereknél kötött ki, akik egy szellemi kereszténységet hirdettek, és elutasították az Ószövetséget: a manicheusoknál. Bár a manicheusok ígérete hamar csalóknak bizonyult, ezzel Ágoston problémája még nem oldódott meg. Ahhoz, hogy a katolikus Egyház kereszténységéhez megtérjen, SZENT AMBRUS Ószövetségmagyarázataira volt szüksége, melyeken keresztül felismerte, hogy Izrael népének Szentírása Krisztusra irányul, és Őbenne nyeri el igazi értelmét.

Ratzinger bíboros a bevezetőben idézi még ADOLF VON HARNACK liberális protestáns teológus állítását 1920-ból: „Az Ószövetséget a II. században elvetni (Harnack itt Markion-ra utal) hiba volt, amit a nagyegyház joggal utasított vissza. Az Ószövetséget a XVI. században megtartani olyan szükségszerűség volt, mely alól a reformátorok nem voltak képesek kivonni magukat. Az Ószövetséget még a XIX. században is úgy megőrizni, mint a protestantizmus kánoni, az Újszövetséggel egyenértékű forrását, ez egy vallási és egyházi benuulás következménye” (A. von Harnack, *Marcion* [1920 Darmstadt] 217).

Miért szent könyv a kereszténységnek az Ószövetségi szentírás is? Hogyan viszonyul egymáshoz a két szövetség? Az Újszövetség éles kijelentései a zsidók ellen nem lettek-e később az antiszemitizmus oko-

zói? Ilyen és hasonló kérdések gyakran felmerülnek a Biblia mai olvasóiban is. Ezekre kívánt válaszolni a Pápai Biblikus Bizottság dokumentuma.

A dokumentum három fejezetből áll:

I. *A zsidó nép Szentírása a keresztény Biblia alapvetően fontos része.* A fejezet kifejti, hogy az Újszövetségi szentírás elismeri az Ószövetség tekintélyét, és kiemeli a maga (vagyis a kereszténység) Ószövetséggel való megegyezőségét, folytonosságát.

II. *A zsidó nép Szentírásának alaptémái és ezek felvétele a Krisztusba vetett hitbe.* A fejezet bizonyos fő témák (kinyilatkoztatás; az ember: nagysága és nyomorúsága; Isten a Szabadító és Megváltó; Izrael kiválasztása; a szövetség; a törvény; kultusz; isteni kifogások és ítéletek; ígéret) jelenlétét, fejlődését vizsgálja a két szövetségben a folyamatosság és különbözőség (kontinuitás és diszkontinuitás), valamint a fejlődés szempontjából.

III. *A zsidók az Újszövetségben.* A dokumentum röviden végig elemzi a Krisztus előtti és utáni 1-2 évszázad eseményeit, különös tekintettel a zsidóság és a kereszténység közötti szakítás folyamatára. Ezután az Újszövetség egyes könyveinek zsidókra vonatkozó kijelentéseit magyarázza.

Ebből az igen gazdag dokumentumból csak néhány fő gondolatot szeretnénk itt kiemelni. Az apró betűs részek a szerző kapcsolódó reflexióit, magyarázatait tartalmazzák, nem a szentszéki dokumentum ismertetését.

A dokumentum hitet tesz az Ó- és az Újszövetség közötti folytonosság mellett. Mindkettőben „ugyanaz az Isten lép kapcsolatba az emberrel, és hívja meg az embert a Vele való közösségben élni...” (84. p.). A két szövetség ugyanannak az Istennek önajándékozó szeretetén alapszik. Ezért a kettő csak együtt érthető helyesen. „Az Ószövetség nélkül az Újszövetség érthetetlen könyv volna, gyökerek nélküli növény, mely kiszáradásra van ítélve” (uo.). Hasonlóképpen elengedhetetlen az Ószövetséget Krisztus fényében újraolvasni” (19. p). „Egy teljes törés az Egyház és a zsinagóga között ellentmond a Szentírásnak” (85. p.). Ilyen értelemben a dokumentum hangsúlyozza – II. JÁNOS PÁL pápát idézve –, hogy a zsidóságnak „sajátos szerepe, egyedülálló helye van a



többi vallások között” (36. p.): „a léte természetfeletti esemény” (86. p.).

A két szövetség ugyanannak az isteni önjándékozó, kinyilatkoztató tettek a kezdete ill. a beteljesedése, ezért egymástól elválaszthatatlanok. A kinyilatkoztatás teljessége Krisztus, akiben az Ige testet öltött. Az Ószövetség értelmezésének Ő a legfőbb kritériuma. Az Ószövetség annyiban Isten szava, amennyiben Őrá mutat, Ővele harmóniában van. Egyéb esetekben a Ószövetség gyarló emberi ruhájával állunk szemben.

Ugyanakkor a szentszéki dokumentum megfogalmazása szerint a két szövetség között diszkontinuitás, törés is van. Az Ószövetséget olvasva „nem csak annak Krisztusra irányulását, hanem a Tőle való távolságát is felfedezzük” (21. p.). Az Ószövetség „egyes elbeszélései nem mentesek az álnokságtól és az erőszaktól... A kinyilatkoztatás a történelemben hosszantartó fejlődést mutat: az isteni pedagógia ott érintett meg egy embercsoportot, ahol az tartott, és türelmesen vezette az Istennel való egység és az erkölcsi tisztaság ideálja felé” (87. p.).

A két szövetség közötti kontinuitás és diszkontinuitás abban is megnyilvánul, hogy Izrael népének kiválasztása kezdettől fogva az összes nép kiválasztottságára irányul. A dokumentum idézi ÁMOSZ próféta szavait (Ám 9,7), „aki relativizálja a kiválasztást, és más népeknek is tulajdonít olyan kivonulást, mint ami Izraelnek osztályrészül jutott” (34. p.). A régi szövetség elégtelen volt, ezért Isten új szövetséget kötött minden néppel, akik így „választott nép, királyi papság, szent nemzet (1Pét 2,9), Isten népe (1Pét 2,10), a kiválasztott Úrnő” (2 Ján 1.13) lettek (35. p.).

A kiválasztottságot a Biblia nem nacionalista-faji értelemben magyarázza. Ábrahám fiai közül csak Izsák, Izsák fiai közül csak Jákob öröklí az ígéretet. Nem a test szerinti leszármazottak az örökösök, hanem csak azok, akik Ábrahám hitéből valók (vö. Gal 4,23; Róm 9,6). A próféták szerint csak egy kis maradék tér majd meg a népből. A kiválasztottság nem az emberről, hanem Istenről tett kijelentés. Azt állítjuk, hogy Isten szeretete valóságos, a térben és az időben megjelent, kiválasztott konkrét pillanatok, ahol megérintette az emberiség történelmét. Később a kiválasztottság gondolata gyakran eltorzult, és az emberről szóló kijelentésnek vették: „engem

választott, mert különb vagyok a másiktól. A kiválasztás kiváltsággá silányult. A kiválasztottság nacionalista-faji értelmezése nem kis mértékben hozzájárult a fajelmélet kialakulásához.

Az első szövetség kezdettől fogva az Újszövetség beteljesedésére irányul. Pünkösdkor a nacionalista korlátokat átlépve létrejön minden nemzetből Isten népe. Amikor a kereszténység ennek a krisztusi beteljesedésnek a fényében olvassa az Ószövetséget, akkor nem belelát valamit, ami nincs ott, „hanem a szövegben rejlő jelentéspotenciált” fejt ki (64. p.).

Végül a dokumentum kitér a zsidóság és a kereszténység közötti elmentések, összeütközések kérdésére, és arra, hogy ezeknek mennyiben volt oka maga a Biblia. Mindenekelőtt kiemeli, hogy az egész ókori világban „jellemző volt az általánosítás, az ellenfél negatív oldalainak kiemelése, a pozitívak elhallgatása” (87. p.). Ez nyilvánul meg az Újszövetség egyes radikális kijelentéseiben, például amikor a zsidóknak azt veti szemére, hogy „a Sátán az atyátok” (Jn 8,44; 76. p). Ez, és hasonló kifejezések nem tartalmazznak „gyűlöletet és üldözési szándékot a zsidók, mint zsidók ellen..., hanem szemrehányások vallási okok miatt...” (87. p.).

Az Újszövetségben a 'zsidók' kifejezés igen gyakran nem nemzeti, hanem teológiai értelemben szerepel. János evangéliumában a Betezda fürdőnél történt gyógyítás kapcsán például azt olvassuk, hogy a 'zsidók' kérdőre vonják a meggyógyult bénát (Jn 5,10), noha világos, hogy a béna is zsidó volt. A 'zsidók' kifejezés a Krisztust elutasítókat jelenti. Több bibliakutató (pl. F. MOLONEY) javasolja ezért, hogy – főként a János evangéliumban - a 'zsidók' kifejezést idézőjelben hozzák a bibliafordítások.

Igaz mindez a Jézus kivégzésével kapcsolatos felelősség körüli vitára is. Jézust nem a zsidó nép ítélte halálra és végeztette ki, és ez a felelősség nem is öröklődik nemzedékről nemzedékre, mint ahogyan a középkor folyamán gyakran mondták, a zsidókat istengyilkosoknak nevezve. Máté evangéliumának mondata („Vére rajtunk és gyermekeinken”; Mt 27,25) nem értelmezhető ilyen módon. Jézus kivégzői a római katonák voltak, az ítéletet a római helytartó erősítette meg. Az ítélet meghozója sem a zsidó nép, hanem egyes vezetői voltak. Bármely nép lett volna akkor ott, a Szentírás szava valóra

vált volna: „Övéi nem fogadták be” (Jn 1,11). Jézus kivégzésének kollektív felelőssége ilyen módon az egész emberiséget terheli. Sze­mélyes felelősségként pedig nyilvánvalóan nem öröklődik (vö. Ez 18,20). A Jézus kivégzéséért való felelősség faji-nacionalista értelmezése idegen a Szentírástól.

Máté evangéliumának idézett mondata teológiai értelmű. Azok, akik akkor és azóta tudatosan elvetették a Messiást, azok megszün­tek Isten népe lenni. A gyilkos szőlőművesek példabeszédének végén olvassuk: „Elvétetik tőletek Isten országa, és egy más népnek ada­tik” (Mt 21,43).

Egyébként hasonlóan éles kifejezések zsidó részről is előfordultak, amikor „Jézust a gonosz lélektől megszállottnak, a tanítványait ostobáknak és átkozottaknak nevezték” (78. p), vagy amikor (Kr. u. 90 körül) a zsinagógai imádságba bekerült az eretnekek megátkozása: ‘Átkozottak legyenek a názáretiek...’ (69. p). Ha valaki az Újszövetség kijelentéseiben antiszemitizmust látna, azt a dokumentum emlékezteti arra, hogy „az Újszövetségben a zsidók ellen irányuló vádak nem gya­koribbak és nem súlyosabbak, mint azok, amelyekkel a Törvény és a Próféták a zsidókat illetik” (87. p).

A dokumentum bevezető szavai felidéz­zik a II. világháború alatt a zsidóság megsemmisítésére tett kísérletet, és azt a tényt, hogy noha „voltak keresztények, akik a veszélyben lévő zsidók segítségére siettek, nem ritkán az életüket is kockára téve... , sok keresztény nem tanúsította azt a lelki ellenállást, ami Jézus tanítványaitól joggal elvárható lett volna” (1. p.). A Pápai Bibliikus Bizottság írásának záró gondolatai ugyanide térnek vissza, és leszögezik, hogy „az Újszövetség tanításával nem összeegyeztethető a zsidó mint zsidó elleni gyűlölet és üldözés. Az egyetlen igazán keresztény magatartás a zsidó néppel szemben a nagy­ra értékelés, a tisztelet és a szeretet” (87. p).

Zsupán Monika

## **Krisztus passiója az apokrifek szerint**

Az ókeresztény korból számos álnéven, vagy hamis szerzői adatokkal ellátott írás maradt fenn, melyeket *pseudoepigrafáknak* (hamisfeliratúaknak) nevezünk. Az apokrif (*apokrifon*) kifejezést alkalmazzuk az olyan írásokra, melyeknek eredetét homály fedi, szerzőiket nem ismerjük.<sup>1</sup> Az apokrif iratokat eredetileg szentnek, titkosnak, rejtettnek tekintették, amit csak a beavatottak vehettek kézbe.<sup>2</sup> A Kr. utáni II. században, amikor a szinkretista térhódítás a keresztény hit tisztaságát veszélyeztette, szükségszerűvé vált, hogy az egyház meghatározza, melyek azok a könyvek, amelyek az igaz hitet hordozzák.<sup>3</sup> Ezeket a könyveket az egyház felvette a kánonba,<sup>4</sup> ezáltal elkülönítette őket a tévtanokat hordozóktól.<sup>5</sup> Az írások kánoniségének megállapítása bonyolult kérdést jelentett, alapvetően három kritériumnak kellett megfelelniük a könyveknek: 1.) teológiai tartalmuk egyezzen meg a *regula fidei*-vel, 2.) apostoli eredetűek legyenek, 3.) az egész egyházhoz szólnak.<sup>6</sup> A kánonból kimaradt könyveket nevezzük apokrifeknek, melyek

---

<sup>1</sup>Lásd: VANYÓ László, *Az ókeresztény egyház és irodalma*, Szent István Társulat, Budapest 1988, 176-177.

<sup>2</sup>Lásd: Adamik Tamás (szerk), *Az apostolok csodálatos cselekedetei (Apokrif iratok sorozat)*, Telosz, Budapest 1996, 200.

<sup>3</sup>Lásd: BAUER, Johannes B.: *Az újszövetségi apokrifek*, (Studia Theologica Budapestinensia Vol.3. Subsidia 1.), Márton Áron, Budapest 1994, 9. (Az Úsz első teljes kánonja Szent Athanázról maradt ránk Kr. u. 367-ből, jöellehet létezett egy Muratori-kánon a 2. szd-ból, de ebben 5 levél nem szerepelt, ami a mai kánonban megtalálható. Az újszövetségi iratok kánoni voltáról sokáig vitatkoztak: Nyugaton 380-390 körül, Keleten csak a 7. század vége felé dőlt el, melyek kerüljenek a kánoni könyvek közé. A Szentírás könyveinek számát – mivel a reformáció több könyv kánoni voltát kétségbe vonta – az 1546-os tridenti zsinat rögzítette (45 ószövetségi és 27 újszövetségi írásként). Lásd: RAHNER, Karl, VORGRIMLER, Herbert, *Teológiai Kiszótár*, Szent István Társulat, Budapest 1980, 365-366.

<sup>4</sup>A kánon jelentése nádszál, bot, vonalzó, átvitt értelemben példa, szabály, mérce. Lásd: RÓZSA Huba, *Az Ószövetség keletkezése*, Szent István Társulat, Budapest, 1995, 19.

<sup>5</sup>Lásd: BAUER, Johannes B.: 9.

<sup>6</sup>A sugalmazottság kérdése a Szentlélek sokoldalú működésének csupán egy aspektusának számított. Lásd: METZGER, Bruce, *Der Kanon des Neuen Testaments*.

ugyan igényt tartottak a kánoniságra, de nem vették fel őket a szent könyvek közé.<sup>7</sup> A IV. század után az apokrif kifejezés a kétes értékű, eretnek tartalmú írásokat jelölte.<sup>8</sup>

Az apokrifek különös, színes világot tárnak elénk, ám történelmileg lényegesen igénytelenebbek az ÚSz könyveinél. Az újszövetségi apokrifek<sup>9</sup> nemcsak Jézus gyermekségtörténetét mesélik el, hanem a szenvedéstörténetet is. A négy kánoni evangélium tanúsítja, hogy Krisztus harmadnapra feltámadt (Mk 16,1-8; Mt 28,1-8; Lk 24,1-12; Jn 20,1-10). Magának a feltámadásnak ugyan nem volt szemtanúja, de a Feltámadottal való találkozás előtt a tanítványok üresen találták Jézus sírját – erről mindegyik kánoni evangélium beszámol.

A kánoni evangéliumok a jézusi történelmi eseményeket gondosan őrzik és továbbadják, az apokrifek ezzel szemben a történelmi anyagot írói szabadsággal átdolgozzák, az adott eszmékhez történelmi hátteret kreálnak. A passiót leíró apokrifek nagyrészt Palesztinában, Szíriában keletkeztek. Nem olyan fantáziadúsak, mint az egyiptomi gyermekség-evangéliumok, inkább tanítani és átértelmezni akarnak, ezáltal teológiailag még veszélyesebbek.<sup>10</sup>

Egyáltalán nem meglepő, hogy a feltámadás ténye az ókeresztény korban sokakat új feltámadás-elképzeléseket tartalmazó művek írására ösztönzött. A legismertebb apokrif irat Jézus feltámadásáról a *Péter-evangéliumban*<sup>11</sup> található. Álljon itt egy részlet a műből:

„Azon az éjszakán, amelyre felragyogott a vasárnap, és amikor a katonák kettesével őrködték felváltva, hatalmas hang hangzott a mennyben, és látták a megnyílt egeket, s két férfi jött le, akik nagy fényességbe voltak öltözve, és közeledtek a sírhoz. A sír ajtajához támasztott kőszikla magától oldalra hengeredett, és megnyílt a sír, és mindkét ifjú bement. A kato-

Entstehung, Entwicklung, Bedeutung, Patmos, Düsseldorf 1993, 238-243.

<sup>7</sup>Lásd: RÓZSA Huba, 32.

<sup>8</sup>Lásd: VANYÓ László, *Az ókeresztény egyház és irodalma*, 177.

<sup>9</sup>Az újszövetségi apokrifek virágkora a II-III.sz.d. A kánon lezárása után nincs több esélyük, hogy az egyház kánoni könyvként elfogadja őket. Az újszövetségi apokrifek között találhatóak apokalipszisek, evangéliumok, apostolok cselekedetei, levelek, himnuszok, homiliák. Lásd: VANYÓ László, *Az ókeresztény egyház és irodalma*, 177, 188.

<sup>10</sup>Lásd: VANYÓ László, *Az ókeresztény egyház és irodalma*, 209-210.

<sup>11</sup>A *Péter-evangélium* szinoptikus típusú apokrif evangéliumnak számít, mert műfajában a szinoptikus kánoni evangéliumokra emlékeztet. Lásd: BAUER, Johannes B., 12.

nák ezt látva felébresztették a századost és a véneket (mert ők is ott voltak őrizni). Amikor elbeszéltek, mit láttak, ismét látták, hogy három férfi kijön a sírból, és az egyiket kézen fogva vezeti a másik kettő, és követi őket a kereszt, és a kettőnek a feje az égig ért, akit azonban kézen fogva vezettek, annak feje felülmúlta az egeket. ... Eljövén (az asszonyok) nyitva találták a sírt, és behajoltak, és láttak ott egy ifjút, aki a sír közepén ült, szépséges volt, ragyogó stólába öltözve, aki ezt mondta nekik: Miért jöttek? Kit kerestek? Csak nem a megfeszítettet? Feltámadt és elment. Ha nem hiszitek, hajoljatok be és lássátok a helyet, ahová tették, hogy nincs itt. Feltámadt és odament, ahonnan küldték!"<sup>12</sup>

A II. sz. közepén Szíriában keletkezett „evangélium” feltételezi a kánoni evangéliumok létét. A szerző apologetikus törekvését mutatja a feltámadás körülményeinek elbeszélése, mely Jézus ellenségeinek szemé előtt megy végbe. A Feltámadott dicsőségét húzza alá a feltámadás ilyen tiszteletbeli kíséretben történő leírása. Krisztus istenségét és az égi eredetet hangsúlyozza azáltal, hogy a feltámadás egyúttal mennybemenetel is.<sup>13</sup> Jézus szenvedését doketista (látszat-istenség-hívő) módon ábrázolja, ezzel azt a gondolatot fejt ki, hogy Jézus, aki Isten volt, nem szenvedhetett.<sup>14</sup>

Nemcsak apokrif evangéliumok, hanem levelek is maradtak ránk a II. századból. A történelmi jellegű levelek között a legismertebbek a Pilátus-levelek. Pilátus személye köré számos legenda szövődött.<sup>15</sup> Jézus halálának és feltámadásának eseményeit maga Pilátus beszéli el a szintén II. századból származó *Pilátus irata Tiberius*hoz című beszámolóban. Jóllehet a kézirat Claudius császárt nevezi meg a címzésben, a szöveg, melyet Tertullianus is idézett művében, Tiberiusnak szól.<sup>16</sup> A rövid levél első részében elmondja a császárnak Jézus megjelenését, tetteit, majd így folytatja:

„... sok más csodát vitt végbe, sőt az egész zsidó nép Isten Fiának nevezte őt. A vele szemben irigységgel eltöltött főpapok ezért elfogatták és ne-

---

<sup>12</sup>BAUER, Johannes B., 18-20.

<sup>13</sup>Lásd: GOUNELLE, Rémi, Ungewöhnliche Grabgeschichten. Die Auferstehung Christi in den Apokryphen, in: Welt und Umwelt der Bibel, 1/2003, Verlag Katholisches Bibelwerk, Stuttgart 2003, 49.

<sup>14</sup>Lásd: VANYÓ László, Az ókeresztény egyház és irodalma, 194, 228.

<sup>15</sup>Lásd: Adamik Tamás (szerk), Apokrif levelek (Apokrif iratok sorozat), Telosz, Budapest 1999, 202.

<sup>16</sup>Lásd: BAUER, Johannes B., 61.

kem kiszolgáltatták. Egyik hazugságot a másik után hozták fel ellene; hogy varázsló és a törvény ellen cselekszik. Abban a hiszemben, hogy ez valóban így van, megostoroztattam, és kiszolgáltattam kényüknek-kedvüknek. Megfeszítették őt, és őriztették a sírját. Ez annyira feltűzelte a zsidók gonoszságát, hogy katonáimnak pénzt adtak, és azt kívánták: hazudják azt, hogy tanítványai lopták el a holttestet! A katonák a pénzt eltették, a történeteket azonban nem tudták elhallgatni. Ők azok, akik tanúsították, hogy látták: ő feltámadt. S azt is, hogy ők maguk a zsidóktól pénzt kaptak. Ezeket akartam Felségednek előterjeszteni azért, nehogy másvalaki hazug beállítással hozakodjék elő, és azt gondold, hogy a zsidók hazugságainak kell hitelt adnod!<sup>17</sup>

A fiktív (kitalált) levél célja, hogy Jézus feltámadását hivatalos részről is hihetővé tegye. Pilátus Jézus halálában való vétkeességét áthárítja a zsidókra, jöllehet a kánoni evangéliumok szerint Pilátus igen is jól látta Jézus ártatlanságát, de saját előmenetelét féltette. A levél a császár előtt tisztára akarja mosni Pilátus tettét.<sup>18</sup> Tiberius válaszelevelében helyteleníti Pilátus tettét, maga elé rendeli, és a zsidó főemberekkel együtt halálbüntetéssel sújtja.<sup>19</sup>

Hasonló ehhez az irathoz egy másik Pilátusnak tulajdonított irat, mely *Pilátus jelentése a mi Urunkról, Jézus Krisztusról, melyet a helytartó Augusztus császárnak küldött Rómába* címet viseli. Ez az irat így meséli el a történéseket:

„Ezt a Jézust tehát Heródesnek, Arkelausz és Fülöp, ugyancsak Annás és Kaifás, egész népük nevében kiszolgáltatták nekem, s nagy lármát csapva azzal a követeléssel álltak elő, hogy ügyében tartsak vizsgálatot. Végül kiadtam ugyan a parancsot, hogy – előzetes megkorbácsolás után – feszítsék keresztre, de a bűnösségére és gaztetteire vonatkozó vádakat egytől-egyig alaptalannak találtam. (6)“<sup>20</sup>

A feltámadás eseményét összeköti az alvilágban lévő halottak feltámasztásával, ahogy azt később a Nikodémus-evangélium is feldolgozza:

„Mikor keresztre feszítették, az egész földkerekségen sötétség támadt [...], és amiképp viharban lecsap a villám, hirtelen férfiak jelentek meg, magasztos ruházatú és dicsőséges arckifejezésű, megszámlálhatatlan sereg,

<sup>17</sup>Lásd: BAUER, Johannes B., 61-62.

<sup>18</sup>Lásd: BAUER, Johannes B., 61-62.

<sup>19</sup>Lásd: Adamik Tamás (szerk), Apokrif levelek, 202-203.

<sup>20</sup>Lásd: Adamik Tamás (szerk), Apokrif levelek, 130.

harsogó szózatuk úgy hangzott, akár a mennydörgés robaja: »A megfeszített Jézus feltámadt, jöjjetek fel az alvilágból mind, akik a halottak birodalmának, az alvilágnak vagytok foglyai!« A földben keletkezett hasadék pedig olyan volt, hogy nem volt fenéke, hanem maga a föld talapzata tűnt elő, s a szózatmondó égi sereg, amint testet öltve ott vonulnak a feltámasztott halottak gyűrűjében. Ő pedig, aki, az összes halottat feltámasztotta és bilincset vetett az alvilágra, így szólt: »Adjátok hírül tanítványaimnak, hogy: előttetek érkezik Jézus Galileába, ott majd viszontlátjátok.«<sup>21</sup>

Az V. századból való *Nikodémus-evangélium* szintén érdekes történettel szolgál. A más néven *Pilátus akták* címen ismert irat tulajdonképpen az anyagnak csak az egyik részét képezi. A Nikodémus-evangélium két részből áll, tartalmazza a Pilátus aktákat (1-16. f.), mely Krisztus földi életének utolsó napjait akarja megismertetni, és magába foglalja *Krisztus pokolra szállását* (17-27. f.). Ebben Simeon két fia – akik utólag kapták meg a Karinus és Leucis nevet – beszámolót tartanak, miszerint Jézus kereszthalála után elmegy az alvilágba, hogy kiszabadítsa onnan az ószövetségi igazakat, és felvezesse őket a Paradicsomba.<sup>22</sup> Ők, akik a történetet leírják, Jézus kereszthalálakor előjöttek a sírjaikból, és bementek Jeruzsálembe.

„Úr Jézus Krisztus, ki vagy a feltámadás és a világ élete, add nekünk a kegyelmet, hogy elbeszélhessük feltámadásodat és csodáidat, melyeket az alvilágban végbevittél! Mi az alvilágban yoltunk, együtt azokkal, akik a világ kezdetétől fogva elhunytak.” II. (XVIII)<sup>23</sup>

A történet során a Sátán és Hádész beszélgetnek Jézusról és az elhunytak sorsáról, eközben megjelenik Jézus, mint a dicsőség Királya; egy mennydörgéshez hasonló hatalmas szózat pedig ezt harsogja:

„Tárljátok fel kapuszárnyak!” - mondta. Hallván Hádész másodszer is a hangot, úgy válaszolt, mint aki nem ismeri, és azt mondta: „Ki ez a dicsőség királya?” Az Úr angyalai ezt válaszolták: „Az erős és hatalmas Úr, a csatában hatalmas Úr.” S ezzel a hanggal egyidejűleg a bronzkapuk őszszetörtek, és az érczárak összezúzódtak, a megkötözött halottak kötelékei feloldódtak, és mi is velük együtt megszabadultunk. Emberként jött be a dicsőség királya, s a hádész minden sötétségét bevilágította”. Hádész azonnal felkiáltott: „Legyőztünk, jaj nekünk! De ki az, akinek ilyen hatalma és ereje van? Milyen Ő, aki bűn nélkül jön ide, aki kicsinek látszik és

---

<sup>21</sup>Lásd: Adamik Tamás (szerk), Apokrif levelek, 130-131.

<sup>22</sup>Lásd: BAUER, Johannes B., 42.

<sup>23</sup>Vanyó László (szerk): Apokrifek, Szent István Társulat, Budapest, 1980, 275.



nagy dolgokra képes, az alázatos és fenséges, szolga és úr, hadvezér és király, akinek az élők és holtak fölött hatalma van? A keresztre szegezett és sírba fektetett és ismét szabaddá vált, és aki lerombolta minden hatalmunkat. Te vagy hát Jézus, akiről a főzsarnok, a Sátán azt mondta, hogy a keresztről és a halál által akarod örökölni az egész világot?" Ekkor a dicsőség Királya fejénél fogva megragadta a főzsarnokot a Sátánt, és átadta angyalainak, mondván: „Kezét és lábát verjétek bilincsbe, nyakánál és szájánál kötözzétek meg. Azután átadta őt a Hádésznek és így szólt: „Vedd át őt és tartsd biztosan második eljövetelemig”. V.(XXI)-VI(XXII)<sup>24</sup>

Jézus legyőzi a gonosz erőit. Miközben Hádész ezután kérdőre vonja a Sátánt, hogy miért is feszítettette meg a dicsőség Királyát, Jézus kézenfogja és kimentí Ádámot az alvilágból.

„Míg a Hádész a Sátánnal így beszélgetett, a dicsőség Királya jobbját nyújtotta, és megfogta és feltámasztotta az ösatyát, Ádámot. Majd megfordult és a többiekhez szólt: „Jöjjetek velem mind, kik azért haltatok meg, mert érintettétek a gyümölcsöt. Én mindannyiokat most a keresztről fája által feltámasztalak”. Erre mindet kivetette onnan, és az ösanya Ádám halálával eltelve mondta: „Hálát adok nagylelkűségedért Uram, mert kivezettél engem a legmélyebb alvilágból”. VIII.(XXIV)<sup>25</sup>

Ezek után Jézus felvezette őket a Paradicsomba. Az elbeszélésben ekkor megjelenik Illés és Hénok, akiknek halálát nem említi a Szentírás, s így előképei az isteni győzelemnek az antikrisztus felett.<sup>26</sup> Ezt maga Hénoch így meséli el:

„Én Hénokh vagyok, aki megnyertem Isten tetszését, és idehelyezett Ő; ez pedig Illés, a Tesbiből való; mi a világ végéig fogunk élni, akkor majd elküld minket Isten, hogy küzdjünk az antikrisztossal, és hogy az megöljön minket, de három nap múlva feltámadjunk, és felhőkön ragadtassunk el az Úr színe elé” IX. (XXV).<sup>27</sup>

A Nikodémus-evangélium második része keretbe illeszkedik, úgy végződik, ahogy kezdődött: megjelennek a feltámadt emberek, s elbeszélik történetüket:

„Mindezt láttuk és hallottuk, mi, a két testvér. Mihály, a főangyal elküldött minket, és azt parancsolta, hogy hirdessük az Úr feltámadását, de előbb menjünk el a Jordánba, és keresztelkedjünk meg. Ahová el is mentünk és

---

<sup>24</sup>Vanyó László (szerk): Apokrifek, 279-280.

<sup>25</sup>Vanyó László (szerk): Apokrifek, 280-281.

<sup>26</sup>Lásd: GOUNELLE, Rémi, 49.

<sup>27</sup>Vanyó László (szerk): Apokrifek, 281.

meg is keresztelkedtünk a többi megholttal, akik feltámadtak. Azután Jeruzsálembé jöttünk, és elköltöttük a feltámadás húsvétját. Most pedig, mivel nem tudunk élni itt tovább, elmegyünk. Isten, az Atya szeretete, Urunk Jézus Krisztus kegyelme és a Szentlélek közössége legyen mindnyájatokkal!" Leírván mindezeket, megerősítve a könyveket, egyiket a főpapoknak, a másikat Józsefnek és Nikodémusnak adták, és ők azonnal láthatatlannokká váltak a mi Urunk, Jézus Krisztus dicsőségére. Ámen. IX.(XXVII)<sup>28</sup>

Az Újszövetség tesz ugyan említést Jézusnak a holtak országában való tartózkodásáról (vö. Mt 12,40; Róm 10,7; Kol 1,18; Zsid 13,20; Jel 1,5), de sehol nincs szó a Sátánnal vívott harcról. Először az V. században használják a pokolraszállás kifejezést Krisztus halál feletti győzelmének magyarázatához.

Az apokrif evangéliumok többet és kézzelfoghatóbbat akartak mondani a Megváltó személyéről és tanításáról. Megírásukra az apostoli kort követő két évszázad adott teret és időt, s általában egy-egy apostol neve alatt terjesztették az egyes írásokat. Az egyház a kánon megszilárdulásával végleg ítéletet mondott ezen írásokról, ezt megelőzően azonban egyikük-másikuk nagy tekintélynek örvendett egyes egyházakban.<sup>29</sup> Bár az egyház nem fogadja el hiteles híradásoknak ezeket az írásokat, mégis elmondhatjuk róluk, hogy a bennük föllhető képi és gondolatvilág beleépült a keresztény örökségbe, s az ismertetett leírások – eltekintve egyes részletektől – a legtöbb esetben jórészt hűen tükrözik az egyháznak a Feltámadottba vetett hitét, az Ő központj szerepét az emberiség megváltásában.

Húsvét Jézus halálának és a halál felett aratott győzelmének, a feltámadásnak az ünnepe. Krisztus „mint utolsó ellenséget a halált semmisíti meg” (1Kor 15,26), leszáll az alvilágba (Ef 4,9) megnyitja annak kapuit és ő lesz az elsőszülött a halottak közül (Jel 1,5). A nagyszombati liturgia Exsultet-jében ezt énekli az egyház:

„Áldott éj, a halál bilincset ekkor törte szét Krisztus,  
és az alvilág mélyéről, mint győző tért vissza!”

---

<sup>28</sup>Vanyó László (szerk): Apokrifek, 282.

<sup>29</sup>Lásd: Vanyó László (szerk): Apokrifek, 257-258.

## INNEN-ONNAN

A Jeromos füzetek 19.számában hírt adtunk arról (25-26.o.), hogy a Genezáreti tó iszapjából egy *Jézus-korabeli halászhajó* maradványai kerültek elő. Konzerválás céljából a hajót 8 évig meleg és szintetikus viaszt tartalmazó tóvízben tartották, de az már 2000 óta megtekinthető a Nóf Ginnozár kibbuc múzeumában. (A Welt und Umwelt der Bibel 24.száma a 35.oldalon képet közöl a konzerválást követő tisztogatásról.)

Már évek óta folyik az egykori Dekapoliszhoz tartozó *Hipposz város* feltárása (a Genezáreti tó keleti oldalán). Eddig többek közt a kövezett fórumot, mellette egy (talán római császárkultuszt szolgáló) építmény romjait, egy föld alatti ciszternát és három bizánci korú keresztény templom alapjait ásták ki. Az egyik templom 3-hajós bazilika volt; ebben a mozaikpadló, oltárlap-töredék és egy galambformájú bronz olajlámpa is előkerült. (Welt und Umwelt der Bibel 24., 76-77.old.)

1996 óta ásatások folynak a jordániai Chirbet el-Mudeiyne-ben. Feltárták egy moabita város Kr.e. 800 körül épült kazamatás várfalait, kapujának és egyik tornyának alapjait, továbbá az eddigi egyetlen (Kr.e. 7.századi) *moabita templom* maradványait (3 oltárral, ezek egyike kandeláberszerű köfaragvány az illatáldozathoz). A torony közelében egy magaslati kultusz-helyet találtak. A városban egy nagyobb oszlopos helyiség textilipari műhely volt. (U.o. 25.sz., 66-67.old.)

Az izraeli Abu Gos községben, a bibliai *Kirjat Jearimban* (Id.1 Sám 6,20-7,1; 2 Sám 6,1-5) a keresztések a 12. században Jézus feltámadása tiszteletére templomot emeltek. A viszonylag jó állapotban fennmaradt épület 1873 óta francia tulajdon, s ezt a 2000. jubileumi év alkalmából restaurálták; így az értékes régi freskók nagy része régi színeiben látható. A zárandokokat (akik közül többen ott emlékeznek Jézus megjelenésére az »emmauszi tanítványoknak«) bencés szerzetesek fogadják. (U.o. 25. sz., 61-62.old.)

A svájci *Fribourg* városban egy középkori vártoronyban *BIBEL+ORIENT múzeum* létesítését tervezik értékes gyűjtemények kincseinek felhasználásával; ez kb.5 év múlva készül el, de időszakos kiállítások már előbb is láthatók lesznek. (U.o. 24.sz., 70-75.old.)

2002.októberében *biblia-kollokviumot* tartottak *Bécsben* 40 osztrák és külföldi bibliatudós részvételével. A megbeszélte témakör »Közösség a Bibliában« volt. (Bibelinfo 3/2002.)

**É l ő I g e**  
**BIBLIAISKOLA**  
**Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat**

## **A Lukács szerinti gyermekségtörténet**

### **I. Születési híradások**

#### **A.) Alapgondolat**

A lukácsi gyermekségtörténetben két születési híradást találunk, Keresztető Jánosét és Jézusét. Ha összehasonlítjuk egymással a két szöveget, az azonosságok alapján kitűnik, hogy mindkettő ugyanazt a sémát követi. Érdekes tehát utána nézni, hogy Lukács evangélista alakította ki ezt a formát, vagy egy már kész sémát használt fel az Ószövetségből.

Az Ószövetségben a születési híradások egész sora található. Ezekben egy alapséma ismerhető fel, amely szerint felépülnek. A teljes alapséma a következő (nem szerepel mindegyikben minden elem, eset-től függő változatok vannak):

1. családi viszonyok (szülők, a születés természetes akadályai, med-dőség, hajadonság)
2. Isten angyalának megjelenése
3. az angyal bevezető szavai (helyzetkép, utasítás, bátorítás)
4. a születés hírüladása
  - a.) az áldott állapot és születés hírüladása – „*ime*”
  - b.) megbízás a névadásra
  - c.) a név indoklása a gyermek jövőendő jelentőségével
5. az emberi reakció

6. a születés megerősítése, jel megígérése
7. az angyal távozása
8. megvalósulás.

A születési híradásokra jellemző, hogy olyan eseményekről adnak hírt, vagy tartalmaznak olyan eseményeket, amelyek csak később, a születendő gyermek életében válnak döntő jelentőségűvé. Nyilvánvaló, hogy későbbi tapasztalatok visszavetítéséről van szó. Lukács már azzal, hogy a születési híradás ószövetségi sémájához nyúl vissza, jelzi, hogy Jézus Izrael ószövetségi történetébe illeszkedik be. Mindezt aláhúzza azzal is, hogy kifejezetten ószövetségi nyelvezetet és képeket használ. Mindenki számára, aki járatos az Ószövetségben, nyilvánvalóak utalásai az ószövetségi helyekre. Középpontban áll a Dávidnak szóló nááni jövendölés (2 Sám 7,12): „*Isten, az Úr...*” (Lk 1,32); emellett észre kell vennünk az Iz 7,14-re és a 9,6-ra való utalásokat is.

Így tehát olyan ószövetségi hagyományok segítségével, amelyek Dávid házának tett isteni ígéreteket tartalmaznak, a megígért gyermek messiási méltóságát írja le.

Továbbá, mivel Lukács szerint a gyermeket meg fogja illetni az „Isten Fia” cím, ez valószínűleg feltételezi már a Jézus feltámadásában való hitet. (Vö. Róm 1,3k: „*Pál, Jézus Krisztus szolgája, meghívott apostol, akit Isten kiválasztott evangéliuma számára – amelyet Isten előre megígért a szent iratokban prófétái által Fiáról, Jézus Krisztusról, a mi Urunkról, aki testileg Dávid nemzetségéből született, de akit a szentség Lelke szerint, a halálból való feltámadás által Isten hatalmas Fiául rendelt.*” A két szempont itt is együtt szerepel egy rövid hitvallásformulában.)

A lukácsi születési híradás legfőbb célja tehát, hogy kiemelje Jézus istenfiúságát, annak méltóságát, aki a dávidi messiási ígéretek örököse.

## **B.) Szentírási szövegek – születés híradások:**

**Lk 1,5-25: Keresztelő János**

**Lk 1,26-38: Jézus**

**Bír 13,2-5.15-25: Sámson**

**1 Sám 1,1-2.9-20: Sámuel**

**C.) Bevezetés****1.) Munkalapok**

	<b>formai elemek</b>	<b>nagy egységek</b>

**2.) Minta a Munkalap kitöltéséhez**

<b>Ker. János születésének híradása</b>	<b>formai elemek</b>	<b>nagy egységek</b>
5. v. Volt Heródes napjaiban	idő	
5-6. v. Zakariás nevű pap, felesége Erzsébet	személyek, családi viszonyok	
7. v. Erzsébet magtalan volt	a születés természetes akadálya	
11. v. megjelent neki az Úr angyala	az angyal megjelenése	
12. v. Zakariás zavarba jött, félelem szállta meg	az emberi reakció	
13. v. ne félj Zakariás	az angyal bátorító szavai	
13. v. Erzsébet fiút szül neked	a születés hírüladása	
13. v. Jánosnak fogod hívni	a név előre meghatározása	
15. v. nagy lesz az Úr előtt, sokakat fog Urukhoz, Istenükhöz téríteni	a gyermek jövődő jelentősége	
18. v. hogyan győződjem meg erről, öreg vagyok, feleségem is előre haladott már napjaiban	az ember kifogása, ellenvetése	
19-20. v. én Gábel vagyok, íme megnémulsz addig a napig	a mondottak megerősítése, jel	
21. v. Zakariás kijött	(az angyal távozása)	
24. v. Erzsébet, a felesége méhében fogant	megvalósulás	

3.) A különböző születési híradások ismertetőjegyei az Ószövetségben

Teremtés 17,15-22	2 Királyok 4,14-17	1 Sámuel 1
<p><i>A 99 éves Abrahámnak megjelenik JHWH (1). Az utasítás (új névadás) megokolása Sára megáldásával és a születés hírüldásával.</i></p> <p><i>Abrahám kételkedése és nevetése.</i></p> <p><i>Nem, a te feleséged, Sára fiút fog szülni, és te nevezd őt JIZHAQ-nak (= „ő nevet”).</i></p> <p><i>Isten eltávozik</i> <i>Megvalósulás</i></p>	<p><i>Meddőség (14)</i></p> <p><i>Elizeus hivatja az asszonyt.</i></p> <p><i>A születés hírüldása:</i></p> <p><b>16</b> <i>Eszendő fordultán, ebben az időben, ugyanebben az órában fiad lesz méhedben.</i></p> <p><i>Az asszony tiltakozása</i></p> <p><i>Megvalósulás</i></p>	<p><i>A meddő asszony jóslatot kap Héli paptól:</i></p> <p><b>17</b> <i>Menj békével és Izrael Istene teljesítse kérésedet, amelyet hozzá intéztél.</i></p> <p><i>Megvalósulás és névadás annak jelentésével (az Ur teljesítette kérésemet)</i></p>

<b>Bírák 13</b>	<b>Izajás 7,10k</b>
<p><i>A meddő asszonynak megjelenik JHWH angyala: a születés hírüladása és az utasítás (3k).</i></p> <p><b>3</b> Íme te fogansz és fiút szülsz... <b>5</b> Borotva ne érintse fejét, mert Isten nazírja lesz gyermekségétől és anyja méhétől. Ő kezdi majd megszabadítani Izraelt a filiszteusok kezéből.</p> <p><i>Az utasítás megismétlése Mánue-nak. Az angyal elhárítja a meghívást és a nevének kiszolgáltatását. (6-18) Amikor a küldött az áldozati lángokban felemelkedik, Mánue és felesége felismerik, hogy JHWH angyala volt az. (19-23)</i></p> <p><i>Megvalósulás (24k) (a 24. verset vedd össze: Ter 21,20: Lk 2,40; 4,1)</i></p>	<p><i>Izajás bejelenti Isten segítségének a jelét Dávid háza számára, amelynek Acház volt a feje, aki hitetlen volt és nem volt igaz ember.</i></p> <p><i>Íme a szűz fogan, és fiút szül, s nevét Emmánuelnek fogja hívni. <b>15</b> Aludtteleget és mézet eszik majd, hogy meg tudja vetni a rosszat és a jót tudja választani. <b>16</b> Mert mielőtt a gyermek meg tudná vetni a rosszat, és a jót választani, elhagyott lesz az az ország, melynek két királyától rettegsz. <b>17</b> Hoz majd az Úr rád, népedre és atyád házára olyan napokat, amilyenek nem jöttek, amióta Efraim elszakadt Júdatól: AsszírIA királyát. (Büntetés a jel visszautasítása miatt).</i></p>



#### 4.) A különböző születési híradások ismertetőjegyei az Újszövetségben

<b>Ker. János (Lk 1,5-25)</b>	<b>Jézus (Lk 1,26-28)</b>
<p><i>Terméketlenség (7)</i></p> <p><i>Az Úr anygala megjelenik. Zakariás fél.</i></p> <p><b>13</b> Ne félj, Zakariás, mert meghallgatást nyert könyörgésed; feleséged, Erzsébet fiút szül neked, és a nevét JÁNOSnak fogod hívni (Ter 17,19). <b>14</b> Örömed és vigasságod lesz ő, és sokan örülnek majd születésén.</p> <p><b>15</b> Mert nagy lesz az Úr előtt; bort és részegítő italt nem iszik (Szám 6,3; Bir 13,4), és már anyja méhétől fogva betelik Szentlélekkel. <b>16</b> Izrael fiai közül sokakat fog Urukhoz, Istenükhöz téríteni. <b>17</b> Illés szellemével és erejével fog előtte járni, hogy az atyák szívét a fiakhoz fordítsa (Mal 3,23-24), a hitetleneket pedig az igazak okosságára, s így alkalmas népet készítsen az Úrnak.</p> <p><i>Zakariás: 18</i> Hogyan győződjem meg erről, hiszen én már öreg vagyok</p> <p><i>Angyal: 19</i> Én Gábrriel vagyok ...</p> <p><b>20</b> Íme, megnémulsz, és nem tudsz beszélni addig a napig, amikor ezek megtörténnek</p>	<p><i>Egy Mária nevű szűz, aki József jegyese</i></p> <p><i>Az angyal: Üdvözlégy, kegyelemmel teljes, az Úr van teveled</i></p> <p><b>30</b> Ne félj, Mária! Kegyelmet találtál Istennél. <b>31</b> Íme, méhedben fogansz és fiút szülsz, és JÉZUSnak fogod nevezni (Iz 7,14).</p> <p><b>32</b> Nagy lesz ő, a Magasságbeli Fiának fogják hívni; az Úr Isten neki adja Dávidnak, az ő atyjának trónját, <b>33</b> és uralkodni fog Jákob házában mindörökké, és királyságának nem lesz vége« (2 Sám 7,13; Iz 9,6).</p> <p><b>34</b> Mária erre megkérdezte az angyaltól: »Miképpen lesz ez, hiszen férfit nem ismerek?«</p> <p><b>35</b> Az angyal ezt felelte neki: »A Szentlélek száll rád, és a Magasságbeli ereje megárnnyékoz téged; azért a Szentet is, aki tőled születik, Isten Fiának fogják hívni.</p> <p><b>36</b> Íme, Erzsébet, a te rokonod is fiat fogant öregségében ...</p> <p><b>38</b> Mária erre így szólt: »Íme, az Úr szolgálóleánya, legyen nekem a te igéd szerint.« És eltávozott tőle az angyal.</p>
<i>Megvalósulás 22-25</i>	<i>Megvalósulás 2,6-7</i>

<b>Jézus (Mt 1,18-25)</b>	<b>Jézus (Lk 2,8-20)</b>
<p><i>József el akarja hagyni Máriát</i></p> <p><b>20</b> az Úr angyala álmában megjelent neki és így szólt: »József, Dávid fia, <i>ne félj</i> magadhoz venni feleségedet, Máriát, mert ami őbenne fogantatott, a Szentlélektől van. <b>21</b> Fiút fog szülni, és a <b>JÉZUS</b> nevet adod neki, mert <i>ő szabadítja meg népét bűneitől.</i></p> <p><b>22</b> Mindez pedig azért történt, hogy beteljesedjék az Úr szava, amit a próféta által mondott ... <b>(Iz 7,14).</b> Ez azt jelenti: Velünk az Isten.</p> <p><i>Megvalósulás 25. v.</i></p>	<p><i>Pásztorok vannak azon a vidéken.</i></p> <p><i>Az Úr angyala megjelenik, félnek</i></p> <p><b>10</b> <i>Ne féljete!</i> Íme nagy örömet hirdetek nektek ... <b>11</b> Ma született nektek az <b>Üdvözítő,</b></p> <p>az Úr Krisztus, Dávid városában</p> <p><b>12</b> Ez lesz a <i>jel</i> számotokra: találni fogtok egy kisdedet jászolba fektetve</p> <p><i>Megvalósulás 14-16.v.</i></p>

## 5.) A SZÜLETÉSI HÍRADÁSOK FORMAI ELEMEI

	<b>1. szülők</b>	<b>I. Családi viszonyok</b>
	a születés természetes akadályai: meddőség, hajadonság	
	2. Isten angyalának megjelenése reakció: ijedség a hirtelen isteni megjelenéstől	<b>II. Az angyal hírüladja a születést</b>
	3. az angyal bevezető szavai (helyzetkép, utasítás, bátorítás „ <i>ne félj</i> ”)	
	4. a születés hírüladása	
	a.) az áldott állapot és a születés hírüladása – „ <i>íme</i> ” b.) megbízás a névadásra c.) a név indoklása a gyermek jövődjelentőségével – „ <i>nagy lesz</i> ”	
	5. az emberi reakció: ellenvetés, kifogás, kétség, kérdés	<b>III. Az emberi reakció</b>
	6. a születés megerősítése, jel megígérése	
	7. az angyal távozása	
	8. megvalósulás	<b>IV. Megvalósulás</b>

## 6.) A két ábrázolás közti különbség

pap a templomban	egyszerű leány, a saját názáreti lakásának „belsejében”
az angyal megjelenik a templomban	Gá브리el angyal megjelenik
az angyal köszöntése	az angyal <i>különös</i> köszöntése
a <i>könyörgésed</i> meghallgatásra talált	<i>kegyelmet találtál</i> Istennél
János nagy lesz az Úr előtt	Jézus nagy lesz
eltölti a Szentlélek	a Szentlélek <i>által</i>
János <i>előfutár</i> , hírnök lesz	a Magasságbeli fia, király Dávid trónján mindörökké, Isten Fia
Zakariás <i>ellenvetése</i>	Mária <i>kérdése</i>
<i>Jelek</i> : Zakariás némasága	<i>Jelek</i> : Erzsébet áldott állapota
Zakariás, aki nem hitt	Mária az Úr szolgáló leánya

**D.) Óravázlat**

<i>Feladat</i>	<i>Módszer</i>	<i>Eszközök, időtartam</i>
<b>1. Ének: Üdvözlégy Mária</b> (Szilas -Énekelj az Úrnak c. énekeskönyv)		énekes könyv 435. old., 10 perc
<b>2. Keresztelő János és Jézus születési híradásának összehasonlítása</b> – a.) Az azonos elemek kikeresése és aláhúzása a két szövegben – b.) Az első két munkalap kitöltése az óravezető irányításával, ld Bevezetés 1. 2.	egyéni, írásbeli munka, utána megbeszélés	szentírási szövegek külön lapon, mindenkinek 4 db. munkalap, ceruza 30 perc
<b>3. Születési híradások az Ószövetségben</b> – A résztvevők párban összehasonlítják a két ószövetségi szöveget, aláhúzva bennük az azonos motívumokat, aztán az előbbi közös munka alapján kitöltik a másik két munkalapot	párosával dolgoznak, után csoportos megbeszélés az óravezető vezetésével	szentírási szövegek külön lapon, munkalap, ceruza 25 perc
<b>4. A különböző születési híradások áttekintése, a formai elemek nyomkövetése az Ó- és Újszövetségben</b> ld. Bevezetés 3. 4.	egyéni munka, utána csoportos megbeszélés	a Bevezetés 3. 4. sokszorosított lapjai, 15 perc
<b>5. A nagy egységek közös kitöltése a munkalapokon</b>	egyéni munka, utána megbeszélés az óravezető vezetésével	munkalapok, ceruza 10 perc
<b>6. A születési híradások formai elemei</b> ld. Bevezetés 5.	csoportos megbeszélés az óravezető irányításával	tábla, kréta 10 perc
<b>7. Keresztelő János és Jézus születési híradásának különbségei</b> ld. Bevezetés	csoportos megbeszélés az óravezető irányításával	tábla, kréta 5 perc
<b>8. Az óravezető összefoglaló gondolatai</b> ld. Alapgondolat		5 perc
<b>9. Meditáció Mária „igenjének” életpéldájáról</b>	kötetlen ima az óravezető bevezetőjével, ének	kotta, gyertya, gyufa, 10 perc

Vágvölgyi Éva

## Látogatás a sivatagi kopt kolostorokban

A Kairót Alexandriával összekötő autópályáról lekanyarodva, a sivatag peremén, a Vádi Nátrunban bújik meg egy kolostoregyüttes, a III-VI században egyiptomszerte virágzó sok ezer kolostorból megmaradtak egyike, amely egyben a kolostorok 3-10 km-es vonzáskörében szétszórva elhelyezkedő remeték központja is.

A Gondviselés egy kopt taxist vezérelt hozzánk Rafat személyében, aki nemcsak elvitt minket, hanem hol ő maga volt az idegenvezetőnk, hol pedig a szerzetesek közül kerített valakit, aki körülvezetett bennünket.

Az El-Szúrían (A Szír) néven ismert Szent Szűz és Kistermetű Szent János kolostor mint egy erődítmény magasodik a sivatagban, magas, ablaktalan, zárt falakkal, csak a falak fölött látszó gömbölyű kupolák és keresztes tornyok mutatják, hogy a keleti építéset sajátos együttese nem katonai célokat szolgál. A falakon belül virágzó kert, pálmafák fogadják az ideérkezőt. A templom boltíves bejárata előtt a látogatók cipői sorakoznak, mert a templom belseje, mint a muzulmán mecseteké, szőnyeggel van borítva. Miközben mi is levettük a cipőnket, pirostorkú fecskék cikáztak a fejünk felett. A nem túl magas bejáraton egy ablaktalan, félhomályos templomhajóba léptünk, melynek falait gyönyörű, régi freskók díszítik. A templomnak egyenlő szárú kereszt alakban négy szárnya van, három szentélye kelet felé néz, a középső szentély (Szent Szűz) a legrégebb és a legszebb kopt örökség. A szentélyt egy bordó bársonyfűggöny és mögötte egy óriási, intarziával díszített, zárt fakapu választja el a templom többi részétől. Jakab testvér, aki ott élő kopt szerzetes, kiváló angolsággal magyarázta el a kapu hét részre osztott intarziás díszítés szimbolikáját, melyeket mi első pillantásra csak geometriai formáknak hittünk. Kiderült, hogy a kereszténység születésétől az eretnekségig, az egyházszakadástól a végidőkben megvalósuló egy akol és egy pásztorig minden ábrázolva van rajta. A szentélynek ezt a csodálatos, fából készült hatrészes ajtaját – méltán – Jelképek Kapujának nevezik. Három szárnyát jobbra, hármat pedig balra lehet kinyitni ill. összehajtogatni. Mindegyik szárny hét ébenfakazettára oszlik, melyen ébenfa és elefántcsont berakással különböző jelképek láthatók, jelezve a keresztény történelem különböző korszaka-

it. A kapu fölött olvasható felirat szerint a kapu 913-14-ben készült, amikor Alexandria pátriárkája Gábor (909-921) és Antióchia pátriárkája János volt (910-923). A kapun látható jelképek a következők:

1. Az első kazettában balról jobbra a következő *ikonok* láthatók: Dioszkorusz pátriárka, Szent Márk, Jézus Krisztus, Szűz Mária, Antióchiai Szent Ignác és Szent Szeverusz. Az ikonok az alexandriai (Szent Dioszkorusz és Szent Márk) és az antióchiai egyház (Ant. Szent Ignác, Szent Szeverusz) ősi egységét jelképezik.

2. A második kazettát egyforma, *egymásba fűzött kereszt*ek töltik ki, a keresztet körül körrel. Ezek a jelek a keresztény kor kezdetét jelzik, melyre a szilárd hit, a dogmák és az egyházak egysége volt a jellemző. A kereszténység rohamosan terjedt az üldözések ellenére.

3. *Nagyobb kereszt*ek, ugyancsak körben. A nagy keresztet a konstantini kor egyházát jelképezik, amikor szerte a világon virágzó keresztény központok alakultak ki, mint Alexandria, Jeruzsálem, Antióchia, Konstantinápoly, Róma, Karthágó.

4. *Keresztet mellett félhold* – jelzi az iszlám megjelenését.

5. *Horogkereszt*ek – a tévtanok terjedésének jelképei.

6. Kicsi, *különböző nagyságú és formájú kereszt*ek. Jelzik a hitet és vallási közösségek sokféleségét, a szeretet csökkenését, egyes népek hűtlenségét.

7. *Kifelé sugárzó kereszt*ek: Krisztus eljövételét jelzik, amikor az Emberfia megjelenik az égen.

Ezzel belekóstoltunk a keleti ember csupa jelkép gondolatvilágába, amely annak, aki nem ismeri a „kulcsot”, zárva marad.

Amikor a szentély kapuja kinyílt, csak a szerzetes és közülünk a pap léphettek be rajta. Falait kőbe vésett stukkók borítják, többek között szőlőfürtök, pálmalevelek, halak, az Élet Fája és a zsolnározó Dávid zeneszerszámai láthatók rajta.

Megrendülten imádkoztunk a sok-sok keresztény vértanú véréből áztatott szentélynél, hogy az ő hősies hitük és bátorságuk teremje meg a mai korban is gyümölcsét.

Kistermetű Szent János síremléke a templom nyugati falánál látható. A kopt felirat szerint a neves szerzetes a Vértanúk Korának 575. évében (Kr. u. 859) hunyt el. A kupola alatt, a szőnyeggel borított padló közepén a márvány lábmosó medencét a nagycsütörtöki lábmosás szertartása során használták.



Az El-Szurjan kolostor

A nyugati apszisban a Mennybementel freskója volt látható. 1991-ben francia és holland régészek restaurálás során ezt a freskót leválasztották az apszisról, és alatta egy csodálatos, IX. századi Angyali Üdvözlés-freskót találtak Mária, Gábor főangyal, Izajás, Ezekiel és Dániel alakjaival. – Két további, igen régi és eléggé megrongált freskó egyikén a három ószövetségi pátriárka látható, a másikon a Szoptató Mária. Ez utóbbi Máriát díszes trónszéken ülve ábrázolja, amint jobbkarjával a gyermek Jézust tartja, baljával pedig (igen aprócska) mellét nyújtja neki.

A templomhajó hátsó részéből szűk lépcső vezet abba a kicsi cellába, ahová a szomszédos Szent Bisop kolostor alapítója vissza szokott vonulni csendben imádkozni. A kis apszis freskóján a szent imádkozó alakja látható. Az Úr iránti szeretete olyan nagy volt, hogy hajfonatát egy kötéllel a mennyezethez kötötte, hogy ha az éjszakai ima alatt elnyomja az álom és a feje előre billen, ez felébressze.

A templomhajó hátsó részéből nyílik a szerzetesek régi ebédlője. A szerzetesek egész héten egyedül voltak, csak vasárnap este gyűltek egybe. Egész éjszaka a templomban beszélgettek, hallgatták az idősebbeket, zsoldároztak, reggelre kelvén pedig elvégezték a szent liturgiát. Ezt agapé követte az ebédlőben: csöndben ettek, közben egy szerzetes az Atyák mondásaiból olvasott fel. Ez a jelenet látható a régi ebédlő-

## ***Kopt kolostorok***

---

ben az étkező szerzetesek, a felolvasó és a csöndben (evés nélkül) felügyelő püspök életnagyságú, festett szalmabábjával.

Miközben megcsodáltuk az egyháztörténeti emlékeket, a másik szemünk állandóan az ott zajló eleven hitéletet csodálta. A templom tele volt emberekkel: a jámbor zarándokok mellett hol itt, hol ott botlottunk földön ülő (szőnyeg!), egy-egy szerzetessel beszélgető kis csoportba.

Külön templom, a Negyven Vértanú Temploma állít emléket annak a 40 katonának, akiket Licinius 313-ban Alsó-Örményországban hittagadásra akart kényszeríteni azzal, hogy aki hú marad hitéhez, a jeges tóba vetik. 40 katonát vetettek a tóba, s eközben az égből negyven korona szállt föléjük. Egy korona azonban megállt a levegőben, mert egy katona megtagadta hitét: kiugrott a vízből, és belevetette magát a másik, melegvízű tóba. Azonnal szörnyethalt. Mindezek láttán az üldöző megtért és kereszténnyé lett.



Szarabauman püspök, a kolostor előljárója, a balján Mr. Raafat

A kertben, egy házzal körbeépített öreg fa magasodik: Szent Efrém fája. Szír Szent Efrém (308-373) is eljött ide a Vádi Nátrunba, de már beteg volt, bottal járt. A szerzetesek pásztorbotnak hitték Efrém botját, ezért ő megvált tőle: a kolostortól néhány méterre leszúrta a homokba, és otthagya. A bot gyökeret eresztett, és mint hatalmas fa, ma is virul a kolostor kertjében.



Jakab testvér édességgel, kis tájékoztató könyvecskével ajándékozott meg bennünket a kalauzolás végén, és meghívott egy kávéra, amit a kopt pápák és püspökök képeivel díszített, elegáns, modern fogadóhelyiségben fogyasztottunk el. Rafat elmondta, hogy az éhes vendégek és zarándokok ingyen ehetnek egy tál melegített a szerzetesek külön célra szolgáló zarándokházában – mi ezt nem vettük igénybe. Jakab testvér a vendéglátás végén megáldott bennünket, szent olajjal keresztet rajzolva a homlokunkra, a torkunkra és a kezünkre, és kis útitárságunk pap tagja egy üvegcsé szent olajat is kapott. A Szent Krizma olajok, illatszerek, fűvek és fűszerek keveréke. Annak emlékére készül, hogy Jézus testét illatszerekkel kenték be. A pápa készíti a Szent Szinódus tagjainak jelenlétében, pontosan szabályozott szertartás szerint, meghatározott imákkal. Mindig csak akkor, amikor a készlet már kifo-gyóban van. A Szent Krizmát keresztelés után használják, ezenkívül az ikonok és templomi szerek megszentelésekor.

330-ban Nagy Szent Makariosz, Szent Antal egyik tanítványa alapította a Sctis, a Vádi Natrún vidékén a szerzetességet. Kezdetben egyedül, kis cellákban, kunyhókban éltek a szerzetesek. Számuk rohamosan növekedett. Köztük volt Szent Bisoj is. Sok kolostor volt ezen a vidéken, néhánynak a romjai ma is láthatók: az örmény, az etióp kolostor, Kistermetű Szent János kolostora és mások. Az ötödik században kb. ötezer kolostor és szerzetestelep volt Egyiptomban, ebből ötven ebben a vádiban.

A néhány megmaradt egyikét, a Szent Bisoj kolostort, az El-Szúrían (A Szír) néven ismert, a Szent Szúizról és Kistermetű Szent Jánosról elnevezett kolostortól néhány kilométerre találjuk. A „bisoj”, kopt szó, azt jelenti: fennkölt. Szent Bisoj először egy angyal útmutatása nyomán a jelenlegi kolostor helyén remeteként élt, majd a köréje gyülekező szerzetesek lelki atyja lett. Híres volt nagy szeretetéről, egyszerűségéről, kedvességéről, és az előbbieken már említett szigorú, önmegtartó életéről. A legenda szerint Szent Bisoj kétszer találkozott az Úrral: egyszer egy öreg ember (az Úr volt az) megkérte, hogy vigye őt egy darabon. Szent Bisoj teste épen maradt, mert hordozta az Urat. Egy másik alkalommal megmosta az Úr lábát, aki egy szegény ember képeben jelent meg neki.

Mint az előző kolostorban, a templomban itt is pezsgő élet zajlott. Szivderítő volt látni, hogy a beszélgető csoportok mellett jól megfért a megfáradt, békésen alvó zarándok, s az egyik mellékhajóban egy népes zarándokcsalád kicsi lánya, mintha csak otthon lenne, a szőnyegen

hasonfekve, elterülve aludta az igazak álmát, mit sem törődve a jövőmenő emberekkel.

Örző angyalunk, Rafat került-fordult, s ebben a kolostorban is kerített egyet a szemmel láthatóan nagyon elfoglalt szerzetesek közül, aki megmutatta a templomot. Kalauzoló szerzetesünket is Bisojnak hívták, mint a kolostor alapítóját: ott állt mosolygósan, a kopt szerzetesek fekete ruhájában, apró fehér kereszttekkel himzett fekete csuklyával a fején, s a sietség legkisebb jele nélkül mutatta végig a templomot. Láttuk a Szent Antalt és Szent Makarioszt ábrázoló ősi ikonokat, az apostolok és más szentek freskóit, Szent Bisoj sírjához alig tudtunk odaférni a sok zarándoktól. Miután körbevitt és mindent elmagarázott, a jobboldali szentély előtt egy csendes zugban leült velünk és kérdezgethettük. Én azt találtam kérdezni, hogy mi volt a foglalkozása, mielőtt belépett volna a szerzetesek közé. Mélyen a szemembe nézett és azt mondta, hogy erre a kérdésre nem szoktak válaszolni, mert amikor belépnek a kolostorba, elhagyják a régi életüket, de nekem most megmondja: állatorvos volt. Aztán már mint kopt szerzetes három évig tanult Amerikában és két évet töltött Ausztráliában. Kis csoportunk legifjabb tagjának szánva elmondta, hogy fiatalok számára lehetőség van hosszabb itt-tartózkodásra, hogy megismerjék a szerzetesi életet, s ha megtetszik, csatlakozzanak hozzájuk.

A kolostor többi részén Rafat kalauzolt bennünket. Döbbenet álltunk a disznóólhoz illő nagyságú ajtajú, ma is lakott ősi cellák előtt, amelyeknek egy parányi ablaka van csak, s ahol a puszta földön, egy gyékényen alszanak a szerzetesek. Megnéztük a szerzetesek temetőjét, majd a kertben, virágzó pompás hibiszkuszok árnyékában üldögéltünk egy kicsit. A kolostornak virágzó gazdasága van. A sivatagból egy nagy területet beültettek gyümölcsfákkal és veteménnyel. Van a kolostornak baromfi- és szarvasmarhatenyészet, tejfeldolgozója, terményraktárak, méhészet, kútjai és öntözőcsatornái, saját áramtermelője, sütődéje, szőnyegszövő üzeme és kovácműhelye, klinikája és ikonfestő műhelye. A rövid pihenő után megnéztük az ősi, ma is működőképes, kézi meghajtású malmot. Ezen a kis eldugott, zárt udvaron, amelyben a malom található, három idős szerzetes üldögélt a napon. Rafat rögtön felismerte, hogy a középső közülük a kolostor apátja, Szarabamaun püspök. Odament hozzá és megkérte, hadd beszéljünk vele pár mondatot, amire nagyon kedvesen ráállt. Még azt is megengedte, hogy a beszélgetés végén különféle felállásban lefényképezzük, kaptunk tőle is egy tájékoztató könyvecskét, majd búcsúzáskor megáldott bennünket.

Ezen a találkozáson történt valami, amit szeretnék még megosztani. Ahogy a közelükbe mentünk, szörnyülködve láttam, hogy milyen rémesen néz ki a két szerzetes a püspök mellett: elhanyagolt, peccés, kopott ruhában, ápolatlan szakállal, vaksi szemmel pislogtak, tisztára úgy néztek ki, mint egy hajléktalan. Finnyás, hideg-meleg folyóvízes fürdőszobához, mosógéphez szokott európaiságomat zavarta ez a látvány. Ferde szemmel méregettem őket, és azon morfondíroztam, hogy ha a püspök megengedi, hogy lefényképezzük, hát nem fognak túl jól festeni mellette. Aki a fényképre néz, ugyanúgy meg fog majd botránkozni rajtuk, mint én. Utólag persze már másképp gondolkodom a dolgról, hiszen ott a sivatagban nem pazarolhatnak el több hektó életadó vizet, mint mi a mi higiéniai passzióinkkal meg a gépeinkkel. Arról nem is beszélve, hogy ezek a félvak, idős szerzetesek reszkető kezükkel minden étkezésnél leeszik a ruhájukat, s a fekete szövetruhákat meg, még ha a vizet nem sajnálnák, akkor sem lehetne naponta mosni. Legfőképpen azt szégyeltem, hogy mennyire felszínes, a külsőségeken alapuló a szemléletem, mintha az életszentségnek valami köze is lenne a pedantériához, a higiéniai szokásokhoz. Egyébként amikor a fénykép készült, ők szerényen elhúzódtak, s az udvar sarkából mosolyogtak felénk. Amikor már eljöttünk, akkor villant belém ez a gesztus, és szemtesített a saját rosszaságommal, előítéleteimmel és nagyon elszégyelltem magam.

A kolostorok közelében van könyvesbolt, a kolostor termékeinek és terményeinek boltja, lelkigyakorlatosház, vendégházak, autószerelő műhely, orvosi rendelő, sőt még vallásos filmek mozija is. A kolostorokat sokan látogatják, egyiptomiak éppúgy, mint külföldiek. A látogatók száma egyes ünnepeken több ezer. A szerzetesek imádkoznak értük, beszélgetnek velük problémáikról.

A kolostorral szemben, pár száz méterre furcsa, kopasz falak merednek az égre. Megkérdeztük, hogy rom ez, vagy most épül? Mire elmesélték a furcsa építmény történetét: A mohamedánok nem szívelik a szerzeteseket, és hogy bosszantsák őket, ott a sivatag közepén, a kolostor bejáratával szemben elkezdtek építeni egy jókora mecsetet. De legnagyobb megdöbbenésükre, a szerzetesek harag helyett az építkezés munkásait jól tartották, etették-itatták egész nap, mintha csak kedves vendégeik lennének, s ez így ment, heteken keresztül. Már álltak a falak, amikor egy szép napon a vezetőség jobbnak látta elvinni onnan a mohamedán munkásokat – s végleg feladták az építkezést.

**(Mr. Rafat mobilszáma: 010-1057081, tel. 3650968.  
Ha valaki Kairóban jár, érdemes felhívni!)**

Székely István

## **Biblikus folyóiratok szemléje**

A *Biblica* 3/2002. számában Maarten J.J. Menken a *Mt 27,9-10-beli idézetet* elemzi. Vizsgálata szerint a szokatlan mértékben átdolgozott idézet részletei: Zak 11,13d.13c (Mt 27,9); Zak 11,13e (LXX)+ kiegészítések pl. Jer 32,8-ból (Mt 27,10). A tanulmány felhívja a figyelmet a történet (Mt 27,3-10) és Zak 11 közös vonásaira (Isten által megbízott pásztor árának odavetése a templom olvasztó/fazekas kemencéjébe). – Robert M. Royalty, Jr. részletes tanulmánya egymás mellé állítja a *Jelenések könyvének* látnokát (követőinek teológiáját) és a *Kolosszei levél* páli tekintélyre támaszkodó tanítását. Mindkét írás közel ugyanakkor (valószínűleg 70-90 között) és (legalább részben) ugyanazokhoz a Lükosz-völgyi (kolosszei, laodiceai stb.) keresztény közösségekhez (is) szólt. Jel 3,14-19 ugyanazokat figyelmezteti, akik Kol 1,12-20 himnusza alapján »gazdagnak« érzik magukat. A tanulmány sok olyan részletet fed fel a Kolosszei levél utalásaiból, ahol annak felfogása eltér a Jelenések könyve felfogásától (pl. az aszkézisre, az ünnepekre, sőt bizonyos mértékben az angyalok tiszteletére vonatkozólag is). A Kolosszei levél »megvalósult eszkatológiát« hirdet (2,13-14), a Jelenések jövőbelit (pl. 6,11; 21,7); jellemző a sátán fölött aratott győzelem leírása (Kol 2,15 ill. Jel 20,7-10). Valószínű, hogy az ősi keresztény közösségekben sok még ki nem kristályosodott irányzat (felfogás, gyakorlat) élt együtt; ezek vitatkoztak, általában anélkül, hogy egymást eretneknek tekintették volna. – John H. Choi *Préd 7,15-18-ról* megállapítja, hogy az gyakorlati ételiszabály: el kell fogadnunk gyengeségünket, korlátainkat. Bár a középút gondolata a hellénista kultúrának is része, a Prédikátor nem onnan kölcsönözte: a görög kapcsolat sokkal régebbi (filiszteusok); Préd nyelve a perzsa-kori héber; az arany középszer Ahikárnál, Egyiptomban, Buddha és Konfuciusz elveiben is lényeges. – Ronald L. Troxel alapos vizsgálata felhívja a figyelmet arra, hogy *Izajás könyvének görög szövege* 5 helyen (3,12-15; 5,5-7.16-17; 6,11-13; 9,3-4) a vezetők visszaéléseit, a szenvedést, elnyomást vagy Isten büntetését olyan kifejezésekkel fordítja, amelyek gazdasági tönkretételt jelentenek (pl. adók útján). A »leitmotif« felismerése révén ezek az egyébként össze nem függő szövegrészek a *fordító saját tapasztalatát is tükrözik*.

Ugyanannak a folyóiratnak 4/2002. számában Torrey Seland Alexandriai Filó műveiből azt állapítja meg, hogy a *palesztinai zelóták Szent Pál ifjúkorában* nem alkottak külön közösséget, hanem olyan buzgó zsidó személyek voltak, akik – Fineeszhez hasonlóan (Szám 25) – erőszakos megtorlóként léptek fel a Tóra veszélyesnek vélt megsértőivel szemben. Így kell értenünk a Gal 1,13-14-ben és Csel 22,3-4-ben olvasható nyilatkozatot is. – Christian Grappe Róm 7,24 és 8,2 alapján – figyelembevéve az apokrif »Ezdrás negyedik könyve« Ádám teremtésére vonatkozó kijelentéseit is – igazolva látja, hogy *Szent Pál Róm 5-8-ban* mindenütt Ádámot tartja szeme előtt, és az egész emberiségről szól (nem csak a zsidókról). – Richard S.Hess hasonlóságot talál *Józsue könyve és egy bronzkori, az ősi Alalakból származó tábla* szövege között. A tábla szerint egy (hettita?) király kisállam-nagyságú területet (város + környéke) adományoz egy őt segítő hívének. Rövidsége ellenére a szöveg tartalmilag és szerkezetileg rokona Józsue könyvének; lehet, hogy a deuteronomista szerző ismerte és felhasználta. – Marko Jauhainen *Jel 11,1-2 jelentését* keresi. Az egyik »kai« kötőszó ellentétes értelmét felhasználva a felmérést (elkülönítést) csak az oltárra vonatkoztatja; így az összes személyek ítélet alá esnek (v.ö. Ez 8-9!). Jel 11,1-2-ben az író-vesszőt használó Szent János prófétai szerepét is felismerhetjük. – Innocent Himbaza arra hoz fel érveket, hogy *MTörv 32,8-ban a 70 nemzet* eredetileg »istenekhez« való rendelését először a Kr.e. 2.században módosították »Isten fiaira« (angyalokra) utalva (ld. a régebbi LXX kéziratokat), és csak a Kr.u. 1.századtól (a farizeusok hatására) emlékeztet a szöveg arra, hogy ez a szám azonos »*Izrael fiainak*« számával (Egyiptomba költözésük idején, ld. Ter 46,27). A rabbik igyekeztek kiküszöbölni a teológiai félreértések lehetőségét. – Isaac Kalimi bemutatja, hogy a krónikás történeti mű bevezetője (*1 Krón 1-9*) milyen kiemelten foglalkozik *Jeruzsálemmel* (Isten városával) és a *templommal*; ez Izrael összes törzseinek igazi középpontja.

A **Bibel und Kirche** 4/2002. számában Joachim Kügler bevezető cikke arra figyelmeztet, hogy a *Biblia* akkor igazán gyümölcsöző, ha a *mai életkérdésekkel szembesítve* olvassuk és próbáljuk valóra váltani. – Ernst Axel Knauf összefoglalja a *zsidóság Szentírásának* (az »Első Bibliá«-nak) *fokozatos kialakulását* (Kr.e. 400 és Kr.u. 100 között), utalva az írás-csoportok (Tóra, Próféta, Írások) rangsorára is. *Megkülönbözteti ettől a keresztények által használt (nagyreszt azonos írásokból álló, de másként csoportosított) Ószövetséget.* Az utóbbi a Kr.u. 2.században véglegesített szövegű Ujszövetséggel együtt alkotja a keresztény Szentírást (»Második Bibliát«). Ennek ószövetségi részében

vannak kisebb eltérések a katolikus, protestáns és ortodox keresztény egyházak között. – David Trobisch összefoglalja az *Újszövetség keletkezésére* vonatkozó mai ismereteinket. Többezer kézirat igazolja, hogy a gyűjtemény válogatás és véglegesítés után alakult ki a 2.század közepén, a mai terjedelemben. Szerkesztőinek és első olvasóinak köre főleg Kisázsiaira, Görögországra és Rómára terjedt ki. A gyűjtemény meghagyja a szabadságot pl. olyan épp akkor hevesen vitatott kérdésben is, mint a keresztthalál megünneplésének időpontja (a zsidó Húsvét napján, vagy Húsvétvasárnap előtti pénteken). A szerző röviden állást foglal abban is, hogy hitünk forrása nem kizárólag a Biblia.

A *Journal of Biblical Literature* 2/2002. száma közli David Wright cikkét, amely *összehasonlítja a szövetség ládáját szállító két ünneplő menetet*, amelyek 2 Sám 6-ban szerepelnek. A fő különbség a második ünnep alkalmával Dávid által bemutatott áldozatokban van; ekkor a szertartás – a tapintás kivételével – hatással van az összes értekekre. – William L.Holladay nyilvánvalónak tartja, hogy *Jeremiásnak volt zsoltárgyűjteménye*: használta ugyanis a következő zsoltárokat: 1;2;6;7;9-10;22;35;38;63;64;78;79;83;84;122;139. Így a Zsolt első 3 könyve (néhány későbbi betoldás nélkül) a fogság előtti évtizedekben már készen lehetett, de használatban volt pl. a 122. és 139. zsoltár is. Másrészt egyes zsoltárokba (pl. Zsolt 31 és 135) átvehettek Jeremiás szövegrészeket. – Susan Eastman a *Római levél* teljesebb megértéséhez a Róm 1,16-17-ben Isten igazságára vonatkozó és 8,19-ben Isten fiaira vonatkozó »megnyilvánulás«-ból indul ki. Úgy érti, hogy *amíg egész Izrael nem válik igazzá* Krisztus által, addig a keresztények »istenfiúsága« sem tökéletes, a megváltás még nem teljes. Ennek szellemében vázolja a levél tartalmi szerkezetét. A cikk végén csak jegyzetben tér ki arra, hogy a levél Krisztus Testének megváltottságát részletezi a 8,4-14 és a 12,1-15,7 szakaszban; az utóbbit a szerző úgy magyarázza, hogy abban Szent Pál látnokként már megvalósultnak tekinti a végső, teljes megváltottság állapotát. – Douglas A.Campbell *Szent Pál kezdeti működésének kronológiáját* állítja össze a rendelkezésre álló forrásokból, részletesen vizsgálva a Damaszkuszból való menekülés (1 Kor 11,32-33) lehetséges időpontját. Eszerint megtérése (33 közepe vagy vége) után először 36 vége felé, másodszer pedig (Tarusus, Antióchia és a ciprusi út után) 51 elején vagy közepén járt Jeruzsálemben.

A folyóirat 2002 évi 3.száma közli Michael H.Floyd tanulmányát, amely *4 prófétai könyv* (Náh, Hab, Mal és Zak) *műfaját* vizsgálja. Ezek szerkezete párbeszédszerű: az olvasó a változó történelmi helyze-

tekben hallja Jahve állásfoglalását és felismeri beavakozását. – Oded Lipschits írása bemutatja, hogy *Neh 11*, a Jeruzsálem újjászületését betetőző fejezet a történelmileg pontos tudósítás mellett jelképes, a *szent városhoz fűzött reményeket* érzékeltető szöveg. – Dale C. Allison Jr.cikke segíteni akar a Szentírás sokunkat botránkoztató, a *régi gondolkodás kegyetlen élességét* tükröző részleteinek (pl. Lk 9,52-56; 2 Kir 1,9-14; 2,23-24) olvasásában. A szerzők és a szöveget befogadó zsidó ill. keresztény közösségek nem tudták elképzelni (amint mi sem tudjuk), hogyan érvényesül egyszerre Isten igazságos ítélete és irgalmas szeretete. – Gary Gilbert példákkal igazolja, hogy *Lukács* mindkét művében *Jézus birodalmát* (mint nagyobb és magasztosabbat) *szembeállítja Rómával*: középhelyzetű pl. Róm 13, vagy 1 Pét 2 elfogadó és a Jelenések könyve Róma végét hirdető álláspontjához képest. Jézus megváltást és békét hoz, de hirdetői gyakran ellenzéssel találkoznak (pl. Csel 17,6). Bátorító tény, hogy Csel 2,9-11 felsorolása szerint a Lélek által teremtett oikumené túlterjed a római birodalom határain.

A *The Catholic Biblical Quarterly* 1/2002. számában Mark K.George azt mutatja be, hogy *Istennek Nátán útján tett ígéretével* (2 Sám 7,8-16) a szerző új reményt nyújt a babiloni fogságban lévő izraelitáknak. Dávid imája (7,18-29) mutatja, hogy az ígért az egész népre vonatkozik: Jahve atyuk lesz (7,14-15), Izrael az Ó dinasztíaja, a Vele való kapcsolatuk nincs Jeruzsálemhez kötve, sőt másokat is magában foglal (7,19!). – Brian Britt 25 olyan ószövetségi történet jellegzetes elemeit vizsgálja (a próféta hallgatása vagy akadályozása, esetleg börtön, öltözéke, arcának elfedése, halálának említése stb.), amelyekben *Izrael hűtlensége után a próféta elhallgat, majd Isten újra szól hozzá, küldetését megerősíti*. A részletesen elemzett két példa-történet: Kiv 32-34 (Mózessel) és 1 Kir 18-19 (Illéssel). – M.Christine Tetley ahhoz a vitához szól hozzá, amely *Szamária ostromának és elfoglalásának időpontjára* vonatkozik. Figyelembeveszi az asszír krónikákat, az összes bibliai adatokat (egy helyen másolói hibát feltételezve), beleértve a szír-cfraimita háború szereplőit és évszámait is. Arra az eredményre jut, hogy Hósea Kr.e. 727-ben (Áház 13/14. évében) lett Izrael királya, és Szamária 9 évvel később, 718 elején (II.Szárgon 3. évében) esett el, 3 évi ostrom után. (A két ostromot feltételező elmélet helytelen.) – Scott G.Brown megállapítja, hogy a *Márk-evangéliumban* általában 6 beékelt (a folyamatosságot megtörve beiktatott) szövegrészt tartanak számon. Ezek egyikéről kimutatja, hogy része egy összetettebb, *3-szoros beékelést ill. egymásba-fonódást* tartalmazó együttesnek: 11,1-11 és 11,15-19 közé ékelve

11,12-14; 11,15-19 és 11,27-12,12 közé 11,20-25: végül egymásba fonódva 11,1-19 és 11,15-12,12. Az együttes jól bemutatja Jézus – a Messiás, Isten Fia – ünnepi bevonulását és figyelmeztető intelmét, a korabeli Izrael romlottságát és ellenszegülését (gyümölcstelenség, visszaélés a templommal, Jézus megölése). Márk – még reménykedve a zsidósággal való egység fennmaradásában vagy helyreállításában – ezzel is magyarázza, hogy miért engedi meg Isten a templom elpusztítását. – Stanley B. Marrow tanulmánya elsősorban azzal foglalkozik, mit jelent a *világ* (kozmosz) szó a *János-evangéliumban*. Mind az őskeresztények, mind a zsidók gyakran használták ezt a szót, amikor Istennek akár kegyelmet hozó, akár elítélő tevékenységéről beszéltek. A János-evangélium 13-17. fejezetében (ahol Jézus Őt elfogadó zsidókhoz szól) a »világ« az evangélium elutasítóit jelenti (ld. 16,8-11). Ugyanezeket a korábbi fejezetek egyszerűen »zsidóknak« mondják; ez hasonló általánosítás a Máté-evangélium »írastudók és farizeusok« szóhasználatához. A jelen cikk szerzője hangsúlyozza, hogy az így nevezettek képmutatását ostromozó szövegek mindkét evangélium eredeti szándéka szerint a képmutató keresztényekre is vonatkoznak! – Craig R. Koester mesterien felépített szónoki beszédként jellemzi és vázlatosan tartalmilag elemzi a *Zsidóknak írt levelet*. A bevezetőt ünnepélyes kijelentés követi (2,5-9), majd 3 részletes érvelés szól Jézus megdicősüléséről (2,10-5,10), az ebben való részesedés lehetőségéről (7,10-10,25) és a hitben való kitartásról (11,1-12,24); mindhárom érvelést egy-egy figyelmet frissítő bátorítás követi. A legvégén több általános felszólítást, figyelmeztetést és levélszerű záradékot találunk. A »beszéd« olyan keresztény közösséghez szól, amely kezdetben megtapasztalta a Szentlélek kiadását, később üldözést szenvedett, a levél írásakor pedig a gyengülés jeleit mutatja: a levélíró őket szeretné ismét lelkesíteni.

A *Zeitschrift für die Alttestamentliche Wissenschaft* 2002. évi 2. számában Bernard L. Levinson felidézi *J.W. Goethe* fiatalkori tanulmányát. Ez egy sváb lelkész fiktív levele, amely szerint Isten a zsidóság partikuláris törzsökébe oltotta Jézus Krisztust, aki által a kereszténység univerzális; *felteszi, hogy a Sinai-hegyi törvény Kiv 34,11-26 volt, a tízparancsolat (Kiv 20,2-17) a fogság idején került Mózes könyvébe. [Goethe egy korábbi – de elutasított – dolgozatában MTörv 27-et gondolta az ősi törvénynek.]* J. Wellhausen száz évvel később bizonyítás nélkül átvette Goethe Kiv 34-re mint ősi dekalógusra vonatkozó feltevését: ugyanakkor Goethének ezt magyarázó elmélete a jelen cikk szerint dualisztikus, markionista: a nemes sarjnak nincs igazi kapcsolata a



zsidó tövel. – Gerhard Larsson tanulmánya *összhangba hozza Júda és Izrael királyainak* a Királyok és a Krónikák könyveiben szereplő *időadatait*. Az urakodási évek számát teljes éveknek veszi, és csak két helyen alkalmaz – mások által is elfogadott – korrekciót; jó egyezést talált a Biblián kívüli adatokkal. – Rysa Levitt Kohn kifejti, hogy *Ezekiel* – a fogságban Izrael múltján gondolkodó más papokkal együtt – újra értékeli (de radikális exkluzivitás nélkül) a korábbi (pl. deuteronomista, papi stb.) teológiákat. A törvényhozó Mózeshez *hasonlóan egységes teológiát akar adni az új életre támadó népek*. Hasonló felfogású, de nem azonos vele a Pentateuchus redaktora (ill. szerkesztő csoportja). – Lechion Peter Kimilke *afrikai közmondások és hagyományok szegényekről* szóló szövegeit összeveti a *Példabeszédek könyvének* megfelelő szövegeivel, és számos teológiai hasonlóságot talál. (Pl. Isten teremtette a gazdagot és a szegényt; ugyanabban a kovácsműhelyben... Ha rosszat szólsz felebarátod ellen, Isten látja...)


Ugyanennek a folyóiratnak 3/2002. számában Ellen van Wolde dicseri a kánaáni *Abigail igen okos beszédét* (1Sám 25,24-31), amelyben rábeszéli Dávidot, hogy ne ölje meg Nábált. A fő érv, hogy *Jahve Dávidot népének fejedelmévé (nagid) teszi*, amint ez 2 Sám 7,8-9-ben is szerepel, és magasabb jelentésű a királyságnál. Itt a háttérhez tartozik Dávidnak Saullal való küzdelme és Saul életének megkímélése is (1 Sám 24 és 26). – Gianni Barbiero *Jer 18,14 hasonlatait* az egész szakasz (18,13-17) alapján magyarázza: a Libanon hegye Jahve-t jelképezi, a hideg Jordán-források pedig Izrael népének régi (Jahve-hoz hű) vallásosságát. – Karin Finsterbusch arra hívja fel a figyelmet, hogy a *MTörv 6,10-25*-ben szereplő parancsok a közvetlenül előtte álló *6,4-9* parancsait részletezik, mélyítik, konkrétizálják, azonos sorrendben: 4ba → 12-13.v.; 4bβ → 14-15.v.; 5 → 16.v.; 6 → 17.v.; 7 → 20-25.v. (A 18-19.v. kapcsolódik a 17-hez.) A szövegszerkezet tudatos alakítású. – Daniel É.Gersherson nyelvi példákkal igazolja annak a *lehetőségét*, hogy a *sátán szó a görög titán-ból ered*.

Ugyanennek a folyóiratnak 4/2002. számában Ludwig Schmidt a *Szám 32.1-38-ban* található (a Rúben és Gád törzsenek jutott területre vonatkozó) *ellentmondásokat* a különböző (J,E ill.P) forrásokból való szövegrészekkel magyarázza. – Gerhard Larsson az *Ószövetség maszóréta héber- és (Septuaginta-)görög szövegeinek eltérő időadatait* vizsgálva azt hangsúlyozza, hogy a maszóréta szöveg adatai összefüggő rendszert alkotnak; ehhez képest a Septuaginta (de hasonlóan – bár nem azonosan – a Szamaritánus Tóra és a »Jubileumok könyve« apokrif irat is) »javító célú« korrekciókat alkalmaz: ezek a korrekciók

néhol más forrással is igazolhatók. – Markus Witte a *33.zsoltár istenképét* részletezi a szerkezet elemzésével. Isten hűséges (megbízható) teremtoi és történelmi cselekedeteiben szava által (4-11.v.) és figyelő tekintetével (12-19.v.). Ezek költői kifejtését az örömujjongás (1-3.v.) és a bizalom (20-22.v.) szavai keretezik. – David J.Reimer lélektani irányból vizsgálja a *Siralmak könyvének tartalmát*. Felhasznál egy tanulmányt 200 haldokló ember lelki magtartásáról, de megállapítja, hogy sok hasonlóság mellett Siral más gondolkodást tükröz: Isten teljesen szabad (döntéseit nem vitathatjuk), Sion bűnös, a jogos büntetés súlyosságát tiltakozva tárja Isten elé. – Volker Wagner hosszabb tanulmánya – amelynek első fele a folyóirat előző számában jelent meg – azt vizsgálja, mi volt »a vének« tisztsége az ószövetségi Izraelben. Biztos ismereteink csak a királyok korára vonatkoznak. A vének nem kötődnek a törzsi szervezethez; a városokban van polgári (nem vallási) szerepük: segítik a város vezetését, jelképesen helyettesítik a népet, írásokat készítenek. A részletes vizsgálatból egy néhány jellegzetes példa: (Kiv24:) Lev 4,13-15; MTörv 19,11-13; 22,13-19; 25,7-10; 2 Sám 5,3; Jer 26,17-19. – Peter Höffken megállapítja, hogy *Josephus Flavius* írásaiban *Dávid már fellépése óta bírja Istennek* (a Biblia szerint csak 2 Sám 7-ben tett) *ígéretét utódainak királyságára*, de csak a Törvénynek való engedelmesség feltételével; így az már érvényét veszítette. Josephus ennyiben is történetirónak bizonyul; értékelése összevethető Sirák fia »Ósatyák dicséreté«-vel (Sir 44-50). – Isaak Kalimi azt mutatja be, hogy a templom lerombolása és a kereszténység terjedése előtt a zsidóság foglalkozott a Szentírás magyarázatával, újra-értelmezésével (pl. a későbbi írások és a kumráni iratok formájában is), de utána *közel 2 évezreden át nem a Biblia. hanem az ú.n. »szóbeli Tóra«* kifejtése, magyarázata, néha ellentmondó alkalmazása (a halacha) képezte egyedüli tárgyát a tudós rabbik írásainak, vitáinak és a vallási oktatásnak. A szerző szerint ez védekező körülbástyázódás volt a magát új választott népnek tekintő keresztény közösség, majd államvallás és később az Iszlám ellen. – Hans-Peter Müller azt vizsgálja, mit jelent *Jer 39,8-ban »a nép háza«* (nyelvileg helyesen egyszámban). Az eredmény: összejöveteli hely; hasonlók voltak pl. a föníciai és pún városokban. Jeruzsálemben a földtulajdonosok (»a föld népe«, ld. pl. 2 Kir 11,14-20) tanácssterme lehetett, a zsinagógának is elődje. (Jer 39,4-13 betoldás, a LXX fordítás alapszövegéből még hiányzott.) – Arco Pinker kimutatja, hogy *Hab 2.11* második sorának jelentése: »és a fa ütötányérok [kasztanyették] is visszhangozni fogják«.


## OLVASÓINK KÉRDEZIK

*A kérdésekre Szatmári Györgyi teológiai professzor válaszol.*

 **Kérdés:** Mivel magyarázható, hogy Eszt 9,13-ban az egyébként példás személyként bemutatott Eszter királyné engedélyt kér további öldöklésre, amit előzőleg a király is megelejtett?

**Válasz:** Eszter – mint a könyv egészében – itt sem vérbosszút kívánó, öldöklésre szomjazó asszony. A 9,5-16-ban elbeszélte több támadás, a zsidók ellenségeikre mért csapásai a könyv egészének fényében nyernek értelmet. A novella célja, hogy az idegen elnyomás alatt élő zsidókat Isten iránti bizalomra és hűségre buzdítsa. Ennek a bizalomnak az ember tettrekészségével és cselekvő bátorságával kell párosulnia, amint azt Eszter alakja sugallja (vö. 5. fej.). A megértést segíti Mardocheusnak a könyv bevezetőjében leírt álma: az elnyomottak „Istenhez kiáltottak [...] Fényesség támadt, felvirradt a nap, az elnyomottak fölkerekedtek és eltiporták a hatalmasokat” (Eszter 1,1hi). További támpont található a befejező magyarázatban: „Mindent Isten vitt végbe! [...] Az én nemzetem, Izrael, azok, akik Istenhez kiáltottak, és az Úr megmentette népet...” (Eszter 10,3af). E keretbe ágyazva Eszter második kérése (9,13) az elnyomottakat kizsákmányoló elpusztítása, a gonosz, pusztító szándék (vö. 3. fej.) önmagát megsemmisítő következménye lesz (vö. 3,13). Az ellenségek teljes megsemmisítése veheti elejét annak, hogy a novellában igencsak befolyásolhatónak ábrázolt Artaxerxész révén az elnyomottakat újabb fenyegetés érje.

A 9,13-ban megismételt kérés egy másik oka lehet, hogy magyarázatot adjon a 9,17-19 versekben található utalásokra, amelyek a Purim ünnepnapjára vonatkoznak. Az elbeszélés éppen a 9,13 által teremt egy indoklást arra, hogy a szüzai zsidóság miért inkább Adár hó 15-én ünnepli a Purimot, mint 14-én. Ezáltal a könyv magyarázatot ad az egyébként valószínűleg perzsa eredetű és később zsidó jelleget öltött ünnep két napos ünneplésére.


 **Kérdés:** Mi a jelentése és következménye annak, hogy a vízőn után Isten szövetséget kötött az állatokkal is (Ter 9,9-10)? Hogyan függ ez össze az ugyanakkor bevezetett „új világrénddel” (9,2-4)?

**Válasz:** A Ter 9,9-11 megvilágítja, hogy az ember mit remélhet Istentől. A tágabb szövegekörnyezet „örök időkre” szóló szövetségről

beszél (12. v.). Az antik Közcl-Keleten ismert szövetségi viszonyok alapján jeleníti meg Isten és ember kapcsolatát. A 9-17. v.-ek állításai és egyes szám első személyű beszédmódja azt sugallják, hogy ebben a szövetségben Isten egyoldalú elköteleződése, többé vissza nem vont ígérete hangzik el az ember és a teremtett világ fenntartása mellett. A nem emberi létezők bevonása az ígéretbe kapcsolódik a Ter 1,1-2,4a teremtés-elbeszéléséhez. Ott az isteni szó mint létbe hívó, létet adó valóság jelenik meg. A Ter 9,8-17-ben ugyanaz az isteni szó ígéretként hangzik el, hogy az ember felismerhesse, hogy a szavával Teremtőként megmutatkozott Isten a létbe hívással nem fejezte be teremtő tevékenységét, hanem azt a teremtés fenntartásában folytatja.

A 9-11. v.-ek szóhasználata egyúttal válasz a 6,5-7.13. versekre. A 6,13 „minden test” elpusztításával fenyeget az elhatalmasodott bűn következményeként, a 7,11 pedig a fenyegetett létezőnek biztosít reményt a jövőre vonatkozóan: „nem pusztul el többé minden test”.

A 2-4. v.-ekben azt látjuk, hogy a Ter 1,29-30-ban megjelölt növényi táplálék kibővül: „minden, ami mozog és él, eledelül szolgáljon nektek”. Az engedményt valószínűleg a táplálék szükségessége indokolja egy éhség sújtotta világban. Ugyanakkor az embernek a többi teremtmény fölött gyakorolt uralmában (vö. Ter 1,28) megjelenik a félelem és rettegés (Ter 9,2); az ember bűnének jelét az új rend is magán hordja (vö. Ter 8,21). Am az egész teremtett valóság mellett elköteleződött Isten (9-11. v.) fenntart egy korlátozást: nem fogyaszthatják vérével a húst (4-5. v.), mert a vér az élet hordozója (vö. Lev 17,11), és az élet forrása maga Isten. Ez a rendelkezés gátat kíván szabni az erőszaknak, minden élőlény erőszakos és értelmetlen meggyilkolásának, a teremtett világ iránti felelősségre meghívott ember nemtörődömségének.

 **Kérdés:** Mi lehet az oka annak, hogy a szinoptikus evangéliumokban nem szerepel Máriának (Jézus anyjának) jelenléte a keresztre feszítéskor?

**Válasz:** Az evangéliumok nem egyszerűen történeti tények dokumentumai, így a kereszti eseményének leírásánál elsősorban nem a megvalósulás hogyanjára, hanem lényegi mivoltára irányítják a figyelmet.

A szinoptikus evangéliumok nőalakjait az elbeszélések úgy mutatják be, mint akik Jézust a keresztingig kísérték. Ők a megváltó esemény csöndes szemlélőiként is tanúi – elsősorban a hívő ember Jézust vég-

sőkig követő magatartásával – Isten megdicsőülésének. Máté és Márk azt írják róluk, hogy „Galileából *kövezték* és *szolgálták* Jézust” (Mt 27,55; Mk 15,41). A náluk megnevezettek valószínűleg olyan asszonyok, akiket az első keresztyén közösség tisztelt hitükért. Lukács név nélkül az „öt ... *követő* asszonyok”-ról beszél (Lk 8,49). A szinoptikusok hangsúlyozzák, hogy a Jézushoz tartozás alapja nem a vér szerinti rokonság, hanem a hitből fakadó szolgálat (vö. Mt 12,48-50; Mk 3,34-35; Lk 8,21).

János evangéliumában Jézus anyjának – akit nem nevez nevének – szerepeltetése a keresztnél a teológiai mondanivaló szolgálatában áll. Benne és a szeretett tanítványban a dicsőség órája (vö. Jn 2,4 és Jn 19,27) az egyház születésének órájává lett.

---

## **IBB (Internet Bibliai Böngésző)**

*Örömmel adjuk hírül, hogy elkészült Társulatunk honlapja:*

<http://biblia-tarsulat.communio.hu>

*Írások, cikkek húsvéti témákról:*

II. János Pál Pápa: Keresztúti elmélkedések

<http://www.communio.hu/vigilia/archiv.html>

Jelenits István: Jézus misztériuma

<http://www.communio.hu/vigilia/archiv.html>

Ladocsi G.: Jézus, a Messiás, aki testben feltámadott

<http://www.communio.hu/vigilia/archiv.html>

Orosz A.: A feltámadás és a húsvét - kelti szemmel

<http://www.communio.hu/vigilia/archiv.html>

Tarjányi Béla: Az új élet első tanúja

<http://ujember.katolikus.hu/Archivum/2002.03.31/0201.html>

Tarjányi Béla: „Ezért jöttem, ezért az óráért”

<http://ujember.ktolikus.hu/Archivum/000409/0201.html>

## TÁRSULATUNK ÉLETÉBŐL

**Bibliaapostolképző szemináriumok** – Továbbképzési munkacsoportunk Vágvölgyi Éva vezetésével az elmúlt év októberében és novemberében megtartotta a *Debrecen-Nyíregyházi Egyházmegye* hitoktatóinak második és harmadik csoportja számára a bibliaapostolképző szemináriumot. Ez a két csoport is éppoly lelkesen és hálásan fogadta a közösségi bibliaolvasás általunk ismertetett formáit, mint az első. Most történt először, hogy az egyházmegye anyagilag is honorálta a munkacsoport fáradozását.



A második nyíregyházi szeminárium résztvevői

### A résztvevők visszajelzéseiből:

Mindent köszönök! Boldoggá tett a Szentírásban való elmerülés: Csak így tovább! Imáimmal kísérem munkátokat. Isten áldjon meg benneteket!

Nagyon tetszett, hogy kis csoportokban dolgoztuk fel a szentírási szövegeket, mert egyástól is gazdagodhattunk általa.

Nagyon tetszett az őszinte vallomás a bibliaolvasásról. Hasonló nehézségeken mengem én is át, és jó lenne, ha egyszer én is ilyen kapcsolatba kerülnék a Bibliával!

Nagyon színvonalas, okos animátoraink voltak, akik segítségével a különböző módszereket megtanultuk a Biblia jobb megértéséhez

Sajnálom azokat, akik nem vettek részt ezen a közös együttlétén...

Amennyire nehezen és az ösztöke ellen rúgkapálva jöttem, annyira jó érzéssel távozom.

Élmény volt a közös együttlét. Köszönöm az Úrnak ezt a lehetőséget azért is, hogy ilyen előadókat és társakat küldött erre a foglalkozásra. Sokat tanultam, sikerült tapasztalatot szerezni, útmutatást kapni a lelki élethez, a Biblia jobb hasznosításához, s ahhoz, „hogyan lehetek jobbá”!



A harmadik nyíregyházi szeminárium résztvevői

A Kalocsai Főplébánia munkatársai számára Szeghalmi Ambrus plébános atya lelkés szervezése nyomán tarthattunk bibliaapostolképző szemináriumot dec. 13-15-én. Babel érsek atya a résztvevőket szentmise keretében köszöntötte, és ajándékozott meg bennünket főpásztori tanításával, buzdító szavaival.

A résztvevők visszajelzéseiből:

Köszönöm Nektek, hogy rávezettetek a Szentíráshoz vezető útra, amely számomra új lehetőséget adott, hogy közelebb kerüljek az Írás megértéséhez.

Köszönöm, hogy veletek lehettem. Nagyon tetszett a közvetlenségtek, barátságos fogadtatásunk. Ilyen légkörben könnyű volt veletek együttműködni. Tetszett a tartalmas, de nem zsúfolt és követhető program, a sok szemléltetés, amivel a figyelem is könnyebb volt. Azt hiszem, minden nagyon jó és tartalmas volt! Köszönöm még egyszer a lehetőséget, hogy veletek lehettem!



AZ KALOCSAI SZEMINÁRIUM RÉSZTVEVŐI

Istennek hála, hogy kegyelméből itt lehettem. Köszönöm, hogy vagy-tok, s a Fényt hoztátok és tovább adtátok, segítve minket, hogy megtaláljuk az Istenhez és egymáshoz az utat.

Azt mondtátok, hogy nem lelkigyakorlat az, amit hoztátok nekünk. Csodalatos módon az Úr Jézus mégis átmosta és felmelegítette szívemet-lelkemet szavaitokkal. Köszönök szépen mindent!

Nyerő volt a gyors kapcsolatteremtés, mely csak az elején tűnt egy kissé rámenősnek. A második napon éreztem az előző napi barátkozás után egyfajta közvetlen szeretet-sugárzást, és ekkor már úgy tűnt, mintha már régi barátok lennénk. Kísérje Isten áldása utatokat!

Gazdag lelki élményekben volt része 2002. december 7-én azoknak, akik *Társulatunk váci egyházmegyei Szentírás-napján* résztvettek (tagtársakon kívül érdeklődő vendégek, szép számban a Vácott tanuló papnövendékek is). A reggeli szolozsma után egyházmegyei koordinátorunk, *Varga Lajos* apát fűzött magyarázatot és adventi gondolatokat az imádkozott zsoltárokhoz, majd három biblikus előadás következett: Társulatunk ügyvezető elnöke, *Tarjányi Béla* professzor a szentírás-magyarázat szükségességéről szolt, ugyanakkor bátorítva az egyéni és csoportos olvasásra (Istenre, az emberi szerzőre és az Egyházra figyelve, elfogadásra kész lélekkel). *Varga Lajos* atya sokoldalúan mutatta be a szentség bibliai fogalmát az Ó- és az Újszövetségben. (Isten természetfelettsége és erkölcsisége: szerepel nevének megszentelése. Isten



dicsősége, igazságossága, megbocsátása, majd szent népe, az Újszövetségben Jézus Krisztus és a Szentlélek.) *Kocsis Imre* kanonok, profeszszor arról beszélt, mit mond a megtérésről az Ószövetség, majd Keresztelő János és főként Jézus; Ő Isten uralmát hozza, s a megtérés válasz erre (alázattal, Jézusban való hittel, botlásaink után ismételten is). Mindhárom előadás (és a bevezető elmélkedés is) a bibliai-teológiai tudás bővítése mellett számos gyakorlati iránymutatással szolgált. Délután *Vágvölgyi Éva* tartott bibliai adventi elmélkedést. A Jeromos-nap püspöki szentmisével zárult. Az immár rendszeressé vált összejövetel gondos megszervezése *Bánó Györgyi* és segítő társai bibliaapostoli munkáját dicséri.

A *budapesti Jeromos esték* keretében december 11-én *Roska Péter* saját tapasztalata alapján mutatta be, hogyan segít naponta a Szentírás (a megtanult ige és az élet egymást világítja meg, Jézusra figyelve döntünk, Atyánk kezében érezzük magunkat). Január 8-án *Soltész János* bőséges szentírási példákkal mutatta be, hogy a betegség és a fogyatékosság az egész embert és kapcsolatait is érinti; Istenben bizó elfogadásuk érték (Jézussal való sorsközösség is). Különleges tanúsító ereje volt az előadás végén saját személyes és családi életéből feltárt tapasztalatainak. Február 12-én *Biró László* püspök atya azt mesélte el, mit ismert meg 2 hét alatt a feltárt emlékek nyomán az ősi Egyiptom örök életben való hitéből, a kopt-kereszténységből, a mai kozmopolita Alexandriából, egy öreg remete élettapasztalatából, egy ortodox szerzetes és egy muzulmán sofőr szavaiból. Március 12-én *Xeravits Géza* tartott érdekes előadást a kumráni iratokban felvázolt pozitív üdvtörténeti főszereplőkről. – A következő időszak előadásai, változatlanul 18 órai kezdettel a Bibliaközpontban (Budapest, VI., Teréz körút 28., I.em.6-7.): április 9-én *Vértesaljai László S.J.* helyettes tartományfőnök »Mindenkinek mindene lettem, hogy mindenkit megmentsek (1 Kor 9,19-23). Hűség és alkalmazkodás« címmel, május 14-én *Nemeshegyi Péter S.J.*, a Faludi Ferenc Akadémia igazgatója »Ázsiai keresztény teológiák sajátosságai« címmel tart előadást. Június 11-én 18 órakor (ugyancsak a Bibliaközpontban) szentmisével és kötetlen beszélgetéssel zárjuk a félévet.

Társulatunk *Győri Egyházmegyei Csoportja* és a Mosonmagyaróvári Piarista Gimnázium ez évben is meghirdette szokásos *rajzpályázatát* a *Jelenések könyve* témában. Iskolásoktól három korosztálytól várnak rajzokat (beküldési határidő ápr. 15. volt). A díjazottak meghívást kapnak a nyári mosonszentpéteri festőtáborba.

*Sátoraljaújhelyi animátorunk beszámolója:* „Sátoraljaújhelyen két bibliacsoport van. A miénknek a neve: 'Isteni Irgalmasság Csoportja'. A kilencvenes évek első felében alakultunk Havas József piarista tanár úr kezdeményezésére. Most tizenhárom tagot számlálunk. Mivel mindig akad hiányzó, általában nyolcan-tizen jövünk össze kéthetente.

A bibliaapostolképzőn tanult módszerek közül az egyszerűt alkalmazzuk: a felolvasott szentírási szövegből a minket leginkább megérintő szót (mondatot) kiválasztva mondjuk el az ezzel kapcsolatos közelmúlt-beli lelki élményeinket vagy gyakorlati gondunkat. Így éljük meg hétköznapjainkban a Szentírás örökérvényű tanítását.

Találkozónk két-három-órás tartanak. Együttlétünket a Szentlélek hívásával kezdjük, és kéréseinket imába foglalva fejezzük be. A következő összejövetelig naponta közös, nemes célért imádkozunk.

Jellemzőink a nyitottság: kudarcaink, bukásaink, örömeink őszinte elmondása, s az egymás iránti bizalom. Ebből következik, hogy mindig alig várjuk az újabb találkozást.” (V.-né Irén)

REGIUM 1997. 1. SZ.

# Tagságunk egy kis csoportja minden második héten pénteken du. 5-6-ig a Bibliaközpontban **imaórát** tart, hogy Isten áldását kiesdje munkánkhoz, és imáiba foglalja minden egyes társulati Tagunk, Jótévőnk és Olvasónk személyes problémáit, gondjait. Kérjük, a távolból is kapcsolódjanak be ebbe a közös imába.

*A szentségimádások időpontja és az elmélkedések témája májustól augusztusig:* máj. 9.: Zsolt 116,16-19; máj. 23.: Zsolt 97,10-12; jún. 6.: Zsolt 115,12-15; jún. 20.: Zsolt 104,8-13. júl. 4.: Zsolt 33,20-22; júl. 18.: Zsolt 70,5-6; aug. 1.: Zsolt 77,14-16.

*Az a támogató együttműködés, amely megnyilvánul Társulatunk Tagjai és fűzetünk Olvasói részéről levelek, javaslatok, kritikák, kétkézi segítség, ima, tagdíj, adomány és még sok más formában. Igen nagy örömmel tölti el, és ezúton is szeretném mindezt a magam és mindannyiunk nevében ismételten szívből megköszönni!*

*Tarjányi Béla*

---

Minden kedves Tagtársunknak, Jótévőnknek és Olvasónknak a Feltámadott bőséges kegyelmével megáldott húsvéti ünnepeket kívánunk!

**SZERETETTEL AJÁNLJUK KIADVÁNYAINKAT:**

**Ó- és ÚJSZÖVETSÉGI SZENTÍRÁS** (Káldi-Neovulgáta). Ára 2400 Ft.

**ÚJSZÖVETSÉG és ZSOLTÁROK** (Káldi-Neovulgáta). Ára: 1400 Ft.

Plébániák, hitoktatók, egyházi közösségek a Bibliaközpontban  
30% ill. 25 % kedvezménnyel hozzájuthatnak:

**Szentírás: 1680 Ft, Újszövetség és Zsoltárok: 1050 Ft.**

**JEROMOS BIBLIAKOMMENTÁR**

1. kötet: *Az Ószövetség könyveinek magyarázata.*

2. kötet: *Az Újszövetség könyveinek magyarázata.*

3. kötet: *Bibliikus tanulmányok.*

A kötetek ára: 8.000 - 7.000 - 7.000 Ft

A három kötetes mű ára: 22.000 Ft

**BIBLIKUS ÍRÁSOK sorozatunk:**

**SZENTÍRÁSMAGYARÁZAT AZ EGYHÁZBAN, BIR 1.** Ára: 480 Ft.

Mócsy Imre S.J., **MI A BIBLIA?** BIR 2. Ára: 420 Ft.

Tarjányi Béla, **BIBLIKUS TEOLÓGIA – Tanulmányok, BIR 3.**  
Ára: 560 Ft.

Gyürki László, **A BIBLIA FÖLDJE – MAGYAR SZENTÍRÁS-  
FORDÍTÁSOK, BIR 4.** Ára: 420 Ft.

Mócsy Imre, **AZ EVANGÉLIUMOK HITELESSÉGE, BIR 5.** Ára: 640 Ft.

**Egyéb: BIBLIATUDOMÁNY CD** (Káldi-Neovulgáta Biblia,  
konkordancia, 35 biblikus könyv, 600 kép). Ára: 8000 Ft.

Vágvolgyi Éva, **CSENDES PERCEK.** Ára: 580 Ft.

Vágvolgyi Éva, **AZ ARANYVIRÁG** Mesék kicsiknek és nagyoknak (3.  
kiadás). Ára: 540 Ft.

A. Hecht, **KÖZÖS UTUNK A BIBLIÁHOZ, 2.,** bőv. kiadás. Ára: 480 Ft.

---

---

---

# Isten Szava

---

---

*Egy példány ára 150 Ft,  
az évi négy szám 600 Ft (+ postaköltség)*

*Uram, a Te keresztet az a könyv,  
Amelyből az isteni bölcsesség  
Legszebb tanait meríthetem.  
Add, hogy szeretettel és igazi  
Odaadással forgassam végtelen szereteted  
Saját vérével írt könyvét.  
Ez a könyv vezet el a feltámadáshoz is,  
Ahol vég nélkül ünnepeljük feltámadásod  
Dicsőségét. (XXIII. János pápa)*

---

---

örökre megmarad

---

---